

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2014

Zuzana Rozhoňová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vliv absence jednoho z rodičů na výchovu dítěte a jeho možný sklon k deviantnímu jednání

Effect of absence of one parent to the child's upbringing and his possible
tendency to deviant conduct

Vypracoval: Zuzana Rozhoňová

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka Ph.D.

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohláuji, že svoji bakalářskou práci na téma **„Vliv absence jednoho z rodičů na výchovu dítěte a jeho možná sklon k deviantnímu jednání“** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohláuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky kolektivu a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

í í í í í í í í í í .

Zuzana Rozhořová

ANOTACE

Cílem bakalářské práce je nalézt spojitost mezi rodinným zázemím a rodinnou výchovou a delikventním jednáním.

Bakalářská práce se zaměřuje na téma rodinného souflití a rodinné výchovy, snaží se vysvětlit, v čem je rodina pro správný vývoj dítěte nezastupitelná a nenahraditelná. Neopomíná ani otázku funkcí rodiny nebo jejích poruch. Zabývá se zejména typem rodiny, ve které chybí jeden z rodičů. Soustředí se na hledání důvodů, proč v rodinách dochází k absenci jednoho z rodičů a jestli děti z těchto rodin mohou mít větší sklon k delikventnímu jednání, případně jak takovému jednání předcházet.

V práci se také otázkou výchovy v pojetí výchovy v rodině a konkrétně její delikventnímu jednání, zmíní nejčastěji páchanou trestnou činnost a otázku prevence.

ABSTRACT

Aim of this work is to find a link between family background and family upbringing and delinquent behavior.

This thesis focuses on the theme of family life and family education, trying to explain what the family for the proper development of a child is irreplaceable and indispensable. It does not neglect family functions or failure. It deals with the particular type of family in which one parent is missing. The focus is on finding reasons why families with the absence of one parent, and of the children of these families may be more prone to delinquency, or how to prevent such conduct.

The work is mentioned the question of education in the concept of education in the family and, more specifically, delinquency, mentions the most common criminal activities and the question of prevention.

POD KOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce, panu Mgr. Miroslavu Procházkovi Ph.D., za cenné rady a připomínky, stejně jako za odborné vedení.
Děkuji také všem, kteří byli ochotni účastnit se výzkumné části mé bakalářské práce a ochotně vyplnili a případně zpět zaslali rozdané dotazníky.
V neposlední řadě patří můj dík všem, kteří mi byli při tvorbě bakalářské práce nápomocni, nebo mne v rámci mé práce podporovali.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Rodina a její význam pro vývoj jedince	8
1.1 Co je rodina	8
1.2 Typy rodiny	9
1.3 Funkce rodiny	10
1.4 Proměna rodiny v běhu času	10
1.5 Význam rodiny pro dítě	12
1.6 Poruchy ve fungování rodiny	13
1.7 Absence jednoho z rodičů	18
1.8 Rozvody a jejich dopad na děti	21
1.9 Výchova dětí v pojetí výchovy v rodině	22
1.10 Výchovné styly	23
2. Delikvence dětí a mládeže	24
2.1 Základní pojmy	24
2.2 Druhy nejčastěji páchané trestné činnosti	24
2.3 Prevence	26
VÝZKUMNÁ ČÁST	27
3.1 Formulace výzkumného problému a metodologie výzkumu	27
3.2 Cíl výzkumu a výzkumný předpoklad	28
3.3 Samotné řešení a analýza výsledků	29
3.3.1 Vlastní výzkum na základě dotazníku A	29
3.3.2 Vlastní výzkum na základě dotazníku B	39
3.4 Závěry výzkumného řešení	46
ZÁVĚR	48
RESUMÉ	50
LITERATURA A ZDROJE	51
PŘÍLOHY	53

ÚVOD

Rodinné soužití, rodina a její vliv na vývoj jedince a jeho možnost zažít do společnosti a uplatnit se v ní se zdá být velmi často diskutovaným tématem. Tomuto jevu je v současnosti věnována tím více pozornosti, čím více se hovoří o spíše negativně vnímaných změnách, kterým rodina jako taková, čelí. V souvislosti s již zmíněnými změnami máme na mysli zejména rozpad tradičního pojetí rodiny. Velmi často se hovoří o destabilizaci rodiny, velmi vysoké rozvodovosti, ale také např. o patologickém chování členů rodiny.

Při změnách, jakými tedy dnešní rodina prochází, se absence jednoho z rodičů při výchově dítěte, nejvíce bývá vnímána jako zvláštní výjimečnost. Setkáváme se často s matkami, které si samy, dobrovolně volí tuto cestu a přítomnost muflského partnera při dalším působení na vývoj dítěte zcela záměrně odmítají. Mnoho rodičů zůstává s dítětem osamoceno po rozvodu i po úmrtí partnera. Nesmíme ovšem, i přes postupný pokles významu manželství a přítomnosti obou partnerů při výchově, zapomínat na zcela nevyvratitelný fakt, že rodina doposud zůstává jedinečným prostředím, v němž nacházíme pevný základ pro zdravý vývoj a výchovu jedince. Rodina by měla představovat jediné prostředí, kde máme možnost poznávat lásku, pochopení, porozumění. Měla by nás naučit vzájemné spolupráci, schopnosti komunikovat, dle svých možností a chovat se morálně, stanovovat hranice možností, hodnoty apod. Rodina předává mnoho a mnoho informací už od narození dítěte, aniž bychom si to vlastně v každodenním životě uvědomovali.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala jednak proto, že rodinu, dítě a výchovu považuji za smysl lidského bytí. Rozpad tradiční rodiny, zvyšující se počet rozvedených rodin, osamocených rodičů a narůstající delikvence u mladistvých považuji proto za alarmující a vidím nutnost se této problematice věnovat. K výběru tématu mě vedla mimo jiné i statistika, z níž vyplývá, že asi 70% dětí pocházejících z nevyhovujícího rodinného prostředí, například dětí, které jsou vychovávány jedním rodičem, mají sklon k deviantnímu jednání, mne znepokojila.

Teoretická část bakalářské práce bude zaměřena hlavně na obecné rodinné otázky, kdy se budu snažit nalézt odpovědi zejména na otázky typu co je vlastně rodina, v čem spočívá její význam pro vývoj dítěte, jaké funkce by měla rodina plnit a proč je mnohdy neplní, jaké důsledky může mít nefunkčnost rodiny na dítě. Pokusíme se také odpovědět a prozkoumat, jakým způsobem se rodina mění v průběhu času a co se od ní očekávalo v minulosti a co dnes, jaké rozdíly jsou mezi rodinami dnešními a rodinami, jak je známe z dob minulých.

V teoretické části se práce zabývá typem rodiny, v níž chybí jeden z rodičů. Pokouší se zjistit na nejvyšší úrovni neúplných rodin, podrobněji se zabývá rozvody, jak mohou působit na duševní psychiku, co děti vnímají při rozvodu rodičů a kdyfl ufl k rozvodu dochází, zkusíme nahlédnout do způsobu, jak jím nejmén ublížit právě dětem. Protože ze statistik vyplývá, fl rozvod zejména v posledních letech významně přibývá, i tento šfenomén bude v bakalářské práci zmíněn, protože nelze podceňovat dopad rozvodu na duševní psychiku. Dále se budeme vnovat otázce úmrtí jednoho z rodičů v rodině, způsob vyrovnání se rodiny s tímto faktem, jak tuto situaci vnímají děti, jak je ovlivňuje, kam je posouvá, jak nejlépe takovou krizovou situaci zvládnout. Příina duševní, pro v rodině chybí jeden z rodičů je samozřejmě více, i tyto budou v bakalářské práci samozřejmě zmíněny. Celá bakalářská práce vychází z myšlenky, i tvrzení, předpokladu, fl velká část problémových dětí, které mají sklon chovat se v nesouladu s očekáváním společnosti, delikventně afl kriminálně, pochází právě z neúplných, rozvrácených i jinak nefungujících rodin.

Teoretická část bakalářské práce by se měla samozřejmě dotknout i samotného tématu delikvence mládeže. Společnost dnes toleruje delikventní činy mnohem snáze, než tomu bylo v minulých letech, děti mnohdy neznají přesné hranice a je pro ně potom mnohem jednodušší je překročit. Chápání dětí v rozdílu dobrého a špatného je méně citlivé, páchaní nepřístojných a trestných činů se tak stává čím dál tím normálním, společností vnímaným mnohdy relativně šovině . Práce se proto zabývá otázkou, jakou roli v této problematice hraje rodina, členové rodiny, chápání rodiny jako výchovné instituce. Pátrá ale i po tom, jestli si sami rodiče uvědomují svou zodpovědnost při výchově dětí, jestli vnímají psychické stavy svých dětí, kdyfl ufl se rozhodnou vychovávat je samostatně, rozvést se apod. Pokoušíme se nalézt konkrétní příklady, důvody, proč právě děti, které jsou vychovávány v nevyhovujícím rodinném prostředí nebo bez jednoho z rodičů, podle statistik páchají nejvíce delikventní činy nebo mají vyšší sklon k toleranci těchto činů, zajímá mne, jakou roli v tom hraje i vnímané prostředí, či rodina apod. V práci se snažíme najít i možnosti, jak předcházet delikvenci u dětí, jejichž situace v rodině není jednoduchá.

TEORETICKÁ ÁST

1. Rodina a její význam pro vývoj jedince

1.1 Co je rodina

Pojem rodina lze chápat a nazírat z mnoha nejrůznějších úhlů pohledu. Sociologie popisuje rodinu jako jednu i více skupin osob, které navzájem pojí jednak pokrevní svazky, jednak manželství, případně jiný srovnatelný právní vztah, nebo adopce. Rodinu obvykle tvoří minimálně rodiče a tedy matka a otec a dítě, popřípadě jiní. Jiná definice hovoří o rodině jako o malé sociální skupině, kterou spojují kromě manželských a příbuzenských vztahů i další podobné vztahy, ale také například společný způsob života. Rodina bývá obvykle popisována jako nejstarší základní společenství protkané nejrůznějšími vztahy uvnitř i navenek. Rodina se stává prvotním nejdelším socializačním prostředkem v životě jedince, utváří jeho životní postoje, reguluje jeho chování. Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc. popisuje rodinu jako prvotní a zároveň nejdelší prostředí pro jedince, v němž se zároveň odrážejí problémy soudobé společnosti. Z hlediska psychologie potom můžeme rodinu označit jako prostředí, kde dochází k naplňování psychologických potřeb jejích členů, tedy dětí, rodičů.

Definice rodiny je celá řada, například. Nakonec rodinu popisuje následovně: *Je to charakteristická primární malá skupina, která je sociologicky charakterizována jako společenská instituce tvořící dědičný stavební kámen lidské společnosti, nebo má jednu významných společenských funkcí, kromě jiných se v ní uskutečňuje primární socializace dítěte.* (Nakonec, 2009, str. 425)

Dále můžeme rodinu chápat jako systémový celek schopný reprodukce svých základních podmínek:

- Dynamický systém reprodukcí základní podmínky především tím, že produkuje předpoklad svého vzniku – narození dítěte – o němž se stává východiskem vzniku dalšího systému, nové rodiny.
- Společenský subsystém zabezpečující primární individuální a společenské zájmy a potřeby. Rozpor mezi nimi určuje postavení rodiny v systému společenských vztahů.
- Strukturovaný celek, který vytváří relativně bezpečný a stabilní prostor pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí (Krausová Poláková, 2001).

Z hlediska sociologie může být rodina chápána také jako morfostatická instituce. ŠP představuje sociální zařazení, jehož primárním účelem je vytvářet soukromý prostor, stínový proti vnějším a nepřehlednému svetu ve vnějším. Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává. Vývoj i pokrok tím rodina ovšem nebrzdí. Naopak svou stabilitou dynamiku umocňuje a v jistém smyslu i podporuje, protože brání společenskému systému před chaosem a zhroutilím. (Moffný, 2002, str. 13)

1.2 Typy rodiny

V rámci vnímání rodinného soužití u kolika lidí můžeme rozlišovat několik základních typů rodin.

Rozeznáváme:

1. Rodina nukleární a rozšířená - rodina nukleární se skládá pouze z dospělých a jejich dětí, které žijí společně v jedné domácnosti. Pokud v jedné rodině žijí i další příbuzní, jedná se o rodinu rozšířenou.
2. Rodina úplná a neúplná - v úplné rodině žijí všichni členové této primární skupiny, tedy oba rodiče a děti. V neúplné rodině chybí jeden z rodičů, nejčastěji otec.
3. Rodina orientální a prokreální - z orientální rodiny jedinec vychází a během životního cyklu se postupně osamostatňuje. Prokreální rodinu jedinec zakládá a vytváří novou generaci.

Z hlediska funkčnosti rodinu dělíme:

- a) Funkční - správně fungující rodina, kde je zajištěn správný vývoj dítěte.
- b) Problémová - v těchto rodinách se vyskytují poruchy některých funkcí, které však vážněji neohrožují vývoj dítěte. Rodina je schopna tyto problémy sama řešit.
- c) Dysfunkční - v takové rodině se vyskytuje již vážnější porucha některých nebo všech funkcí a je vážněji ohrožen správný vývoj dítěte. Rodina již není schopna sama situaci řešit, potřebuje soustavnou pomoc.

- d) Afunkční rodina přestává plnit svůj základní úkol, dítěťi –kodí nebo dokonce ohrožuje samotnou existenci. Dítě je rodině odebráno a umístěno do náhradní (Dunovský, 1986).

1.3 Funkce rodiny

- a) biologicko-reprodukční funkce – z biologického pohledu rodina zajišťuje reprodukci, tzn. zachování živočišného druhu. Toto chování je instinktivní, ale u člověka je provázeno těmi chováními v domě. Rodičovská péče o dítě je vyvrcholením reprodukčního úkolu (Hintnaus, 1998).
- b) ekonomicko-zabezpečovací funkce – rodina je významným prvkem v rozvoji ekonomického systému celé společnosti. Členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry a jako celek se rodina stává spotřebitelem, na kterém je trh závislý. Rodina vyvíjí své materiální a finanční prostředky a přerozdělování prostředků v rodině má významný sociální charakter.
- c) socializační-výchovná funkce – rodina působí na dítěťi a učí ho tak základním návykům a způsobům chování v běžné společnosti, zajišťuje jeho socializaci. Dítě získává poznatky v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, mravní, estetické, zdravotní atd. a takový jedinec je pak připraven na vstup do praktického života
- d) emoční funkce – pocit sounáležitosti v rodině hraje podstatnou roli, rodinná komunita vytváří sociální klima, v němž má dítěťi úlohu citová složitka, udržování v domě, kde jsem uznáván a akceptován. V celé citové prostředí má pozitivní vliv nejen na dítěťi, ale na všechny členy rodiny (Kraus a Poláková, 2001).

1.4 Proměny rodiny v současnosti

Představa rodiny jako takové prochází stejně jako všechno v lidském životě nezanedbatelnými postupnými změnami, které můžeme považovat za přirozenou reakci na změny okolního světa, na změny společenské a ekonomické. Jednou ze závažných proměn v rodinném životě prochází otevírání partnerství v oblasti trvalosti vztahu, kde dítěťi úlohu hraje skutečnost, že dnes mladí lidé nejsou ochotni investovat do vztahu tolik svého

osobního prostoru, jako tomu bylo dříve, necht jí pro vztah pít – riskovat a omezit tak možnost změny do budoucna. Proto se dnes velice často setkáváme, namísto klasických manželských svazků, s jinými typy vztahového soužití, které není formálně zakotveno. Hovoříme například o tzv. manželství na zkoušku, kdy oba partneři zachovávají vlastní domácnost, dlouholeté vztahy s dětmi, než se také setkáváme s rodinami, kde fungují členy samostatně, které si tuto roli zvolily dobrovolně.

a) Tradiční rodina

Tradiční rodinu kromě dětí tvoří také další příbuzní, jako jsou prarodiče, strýčkové apod. Tímto způsobem rodina mohla fungovat v zemědělských společnostech, ale tímto se přeměnila. Nároky společnosti postupně vedly k tomu, že vznikala tzv. rodina nukleární, tvořená jen rodiči a dětmi (Toffler, 1992).

Podle tradiční představy dva mladí lidé najdou jeden druhého a vezmou se. Předpokládá se, že si budou vzájemnou oporou a svazek bude trvat až do smrti (Toffler, 1992). Volba partnera ale nebyla na nich. V tradiční rodině byl výběr partnera v rukou rodičů – nevlastní, zajišťovala se tak stabilita společnosti. Rodiče vybírali na základě majetku a celkového postavení rodiny. Platilo tedy to, že zásnuby probíhaly až v tom případě, že byl člen ekonomicky zajištěn, aby se mohl o svou budoucí rodinu dobře postarat. Po zásnubách se pár mohl stýkat a seznamovat se. K sexuálnímu sblížení docházelo až po svatbě. Kolem padesátých let dvacátého století se ovšem legitimoval i předmanželský sex.

V tuto dobu se také změnil názor členů na poslání mateřství, již ho neberou jako svůj celoživotní úkol a po mateřské dovolené se vrací kromě dětí také kariéře. (Moffný, 2002). V tradiční rodině byla v pracovní sféře mezi mužem a ženou rovnocennost a do domácích prací byli zapojujováni všichni členové rodiny (Moffný, 1990).

Vztah rodičů k dětem nebyl tak vřelý, často dokonce nedbalý a velmi chladný. I proto mnoho dětí předčasně umíralo na následek nedostatečné péče. Děti byly doma často bez dozoru, tudíž docházelo k úrazům a zraněním nebo podlehlo infekci (Moffný, 1990).

b) Moderní rodina

Moderní rodina je charakteristická tím, že je tvořena pouze mužem, ženou a dětmi. Lásky je chápána jako emocionální i fyzické okouzlení, které trvá kratší i delší dobu. Nepředpokládá se, že toto okouzlení bude věčné a bude trvat do konce života. Není to tak, že jsou si manželé

pln oddáni. Pár na sob není vzájemný závislý. fienatí muffi, ale i vdané feny, své partnery asto podvádí a tvo í jakýsi pár i s n kým jiným. V tradi ní spole nosti toto bylo tabu.

V moderní rodin je oproti té tradi ní manželství spí-e do asné, nefl stálé. Stává se b flné, fle d ti jsou vychovávány homosexuálními partnery i d chodci. Lidé uzavírají manželství s v t-ími v kovými rozdíly, p ípadn s atek v bec neuzav ou. Rodinný fivot a jeho pr b h se zrychluje, d ti d íve dospívají a vytvá í si vlastní domov (Toffler, 1992).

c) Sou asná rodina

Sou asnou rodinu poznamenává celá ada skute ností:

1. Mnofství funkcí p ebírají jiné sociální instituce, jen n které z nich jsou v plné kompetenci samotné rodiny.
2. Oblast zakládání rodiny ztrácí svoji ritualizovanou podobu a vytvá ení manfelských rodin provází volnost. Legalizace partnerství ufl se nepovafluje za nutnou podmínku rodinného fivota a spousta rodin flije pospolu bez uzav ení manželství.
3. Snífluje se stabilita rodiny, velká ást manželství kon í rozvodem.
4. M ní se struktura rodiny, klesá po et d tí v rodin a ubývá vícegenera ních souflití.
5. Rozvoj antikoncepce a liberální postoje k um lému p eru-ení t hotenství.
6. Prodlufluje se délka fivota a tím trvání rodiny po odchodu d tí, del-í je i doba, po kterou rodi e flijí s d tmi ve spole né domácnosti.
7. K prom nám dochází v organizaci rodinného cyklu, rodi i se lidé stávají ve vy-ím v ku, nefl tomu bylo d íve.
8. Zvy-ují se nároky na as rodi strávených v zam stnání.
9. P íbývá dvoukariérových manželství (Kraus ó Polá ková, 2001).

1.4 Význam rodiny pro dít

Dít se do rodiny rodí, tudífl získává genetickou výbavu svých rodi

Jak ufl bylo e eno, rodina plní celou adu funkcí ó zaji-uje výflivu, oble ení, bydlení, zdravotní a výchovnou pé i. Ov-em i to v-e p edstavuje pouhý zlomek toho, ím v-ím je práv rodina pro d ti nenahraditelná a nezastupitelná. Rodina svým potomk m p edává tradice, hodnoty, zvyky ó dochází zde ke kulturnímu p enosu. Rodina má ufl od po átk

rozhodující roli při utváření osobnosti jedince, za nejdelší jím působit ovlivňujeme právě nejranější fáze života dítěte. Formuje každého z nás nejen v oblasti duševní, ale i sociální a tělesné. Neměli bychom opomíjet fakt, že rodina představuje prvotní místo, kde se člověk tzv. socializuje, tzn., začleňuje se do společnosti. Rodina vybavuje dítě jistým sociálním statutem. Díky rodině si dítě uvědomuje své místo a svoji roli ve společnosti.

V rodině získává dítě obvykle své první kulturní návyky od těchto nejzákladnějších, jako je například hygiena a oblékání, ať po tyto komplexnější chování, vystupování apod. Právě v rodině si dítě osvojuje mateřský jazyk jako prostředek komunikace.

Z hlediska dítěte a jeho dobrého vývoje nepovažujeme za podstatné vnější znaky rodiny. *„Rodina může a nemusí být tam, kde se o jedno dítě stará několik dospělých nebo kde se jedna dospělá osoba stará o několik dětí. Dítě může zažívat dobrodinnou rodinnou výchovu, i když lidské společnosti, ve které vyrůstá, podle zákona v běžné rodině není.“* (Matějka, 2005, str. 362)

1.6 Poruchy rodiny

Rodinu je třeba nejprve přesně vymezit, abychom mohli poruchu definovat a popsat. Každá rodina má jinou podobu a společenský dosah, jiná situace bude například v rodině právně založené nebo rodině se staršími manžely apod.

Rozlišíme tři základní metodologické přístupy poruch rodiny:

- a) Etiopatogenetický – definuje příčinu poruchy, dobu a místo vzniku a způsob rozvoje
- b) Symptomatický – popisuje stupeň a charakter poruchy rodiny a vliv na její členy
- c) Terapeutický – hodnotí potřebu společenské aktivity jakékoli povahy k překonání poruchy

Příčin rodinných poruch je celá řada a jejich charakter je různorodý, vyplývá z chyb v jednotlivých interakcích v systému jednotlivců – rodina – společnost. Poruchy mohou být vázány na jednu ze tří základních funkcí rodiny nebo i na všechny tři (Dunovský, 1986).

Porucha biologicko-reprodukční funkce

O poruše biologicko-reprodukční hovoříme v tom případě, pokud se v rodině z určitých důvodů dítě nerodí nebo se rodí nějakým způsobem postižené. Zvláštním problémem je pak rození dítěte do nepříznivých životních podmínek, nebo rodičů, které mají špatný zdravotní stav a nemohou se o dítě postarat.

V prvním případě manželé buď děti nechť jí, nebo je mít nemohou. Neschopností mít potomky se zabývají medicínské obory, zatímco v domě odmítání rodičovství souvisí s adou aspektů nebiologické povahy, jako je například osobnostní profil každého jednotlivce.

Biologicko-reprodukční funkce úzce souvisí s funkcí ekonomicko-zabezpečovací. Některé rodiny nemají dostatečné prostředky na to, aby se o děti dokázaly plně postarat.

Problematikou postižení se zabývají lékařské disciplíny, ale také psychologie, psychopatologie, speciální pedagogika a oblast sociální péče. Ať už je postižené dítě, nebo jiný člen rodiny, přináší to celou adu potíží. Nejvíce je narušena funkce socializační a výchovná (Dunovský, 1986).

Porucha ekonomicko-zabezpečovací funkce

Základní selhání této funkce vychází z toho, že se rodiče nemohou nebo nechť jí zapojit do výrobního procesu společnosti a zabezpečit tak sebe a svou rodinu. Taková rodina je pak zcela závislá na společenském systému.

Další skupinu tvoří rodiny s více dětmi, kde je nízký příjem a tudíž i nízké ekonomické zajištění rodiny. Pokud rodiče nemohou docházet do zaměstnání například z důvodu nemoci nebo invalidity, je tato situace řešena v rámci sociálního zabezpečení.

Ekonomicko-zabezpečovací funkce nezahrnuje jen materiální stránku věci, ale i oblast sociální s psychologickými, právními a dalšími aspekty, sociální jistoty rodiny apod. Tyto aspekty souvisí s emocionální funkcí rodiny (Dunovský, 1986).

Porucha emocionální funkce

Emocionální funkce rodiny je velmi důležitá, proto pokud dojde k jejímu narušení, zasahuje veškeré oblasti života jak uvnitř rodiny, tak i její vztah ke společnosti. Poruchy emocionality jsou zdrojem většiny rodinných poruch, kterými se dále zabývá psychologie a psychiatrie.

Porucha emocionální funkce ohrožuje vyrovnanou atmosféru v rodině, o kterou je dítě přichází například díky rozchodu rodičů nebo kvůli nedostatečnému zájmu, který může vést až k osiření či dokonce k týrání nebo zneuvěření. Socializační a výchovný proces je pak silně poznamenán, dítě nemá citové zázemí, postrádá pocit bezpečí a jistoty (Dunovský, 1986).

Porucha socializace - výchovné funkce

Socializační - výchovná funkce je ve vztahu k dítěti to nejdůležitější a poruchy v této oblasti máme rozdělit následovně :

Tabulka 1: Poruchy rodiny ve vztahu k dítěti

Péče o dítě	Důvod poruchy	Charakter důvod	Místo vzniku poruchy	Vyvolávající jevy poruchy	Hlavní mechanismus poruchy	Zájem o dítě
Dostatečná Nedostatečná fládná	Rodiče nemohou o dítě pečovat	Objektivní	příroda společnost rodina jedinec	přírodní katastrofy, devastace prostředí válka, hladomor, nezaměstnanost, epidemie rozpad rodiny z nezaviněných příčin, velký počet dětí úmrtí, invalidita, nemoc	likvidace i neexistence základních životních podmínek, demoralizace, hmotný nedostatek spojený s nedostatkem výchovných podmínek	+
	Rodiče nedovedou o dítě pečovat	objektivní a subjektivní	rodina jedinec	nezralost, neschopnost přijmout společenské normy, neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi	dostatečné nebo nedostatečné podmínky pro socializaci dítěte	+ -
	Rodiče nechtějí o dítě pečovat	Subjektivní	jedinec	poruchy struktury a stability rodiny disharmonická osobnost, psychopatie, maladaptace	problematické afl zcela nedostatečné i fládné podmínky pro socializaci dítěte	-

Zdroj: Dunovský, 2006, str. 17

- a) Rodiče se nemohou starat o dítě, o čemž mohou být přírodní podmínky a situace, například různé katastrofy, nebo porucha fungování celé společnosti, například válka, epidemie, nezaměstnanost. Dalšími důvody mohou být velký počet dětí v rodině nebo smrt jednoho i obou rodičů.

Tabulka 2: Poruchy rodiny k dítěti způsobené objektivními příčinami

Důvod poruchy	Místo vzniku poruchy	Vyvolávající jev	hlavní mechanismu s poruchy	Projev poruchy a její důsledky v péči o dítě	Důsledky na vývoj dítěte	Zájem o dítě
Rodiče nemohou o dítě pečovat	příroda	přírodní katastrofy, devastace prostředí	zničení základních životních podmínek	Smrt	smrt	+
	společnost	válka, hladomor, epidemie, nezaměstnanost, politické zvraty	trvalý závažný hmotný nedostatek	podvýživa, chronické onemocnění	ohrožený a pozdní tělesný vývoj	
	rodina	rozpad rodiny z různých příčin	hmotný nedostatek spojený s nedostatkem výchovných podnětů	oslabení plné, poloviční, sociální oslabení plné, nedostatečné rozvinutí všech kapacit dítěte	poruchy socializace	
	jedinec	úmrtí, nemoc, invalidita				

Zdroj: Dunovský, 1986, str. 18

- b) Rodiče se nedovedou starat o dítě, o čemž hledáme především příčiny v rodinném systému a v jedincích samotných. Rodiče nejsou schopni zabezpečit správný vývoj dítěte a uspokojit jeho potřeby. Buď jsou nezralí a příliš mladí, nebo nejsou schopni se vyrovnat s nároky životními situacemi, jako je například rozvod manželství, handicapované dítě apod.

Tabulka . 3: Poruchy rodiny ve vztahu k dítěti způsobené objektivními a subjektivními příčinami

Důvod poruchy	Místo vzniku poruchy	Vyvolávající jev	Hlavní mechanismus poruchy	Projev poruchy a její diagnóza	Důsledky na vývoj dítěte	Zájem o dítě
Rodiče nedovedou o dítě pečovat	jedinec	nezralost, neschopnost přijmout společenské normy, neschopnost vyrovnat se s zvláštními situacemi	závažné nedostatky v různých nebo ve všech oblastech sociálního vývoje	velmi mladí rodiče, děti dětí	nejrůznější typy poruch socializace dítěte	+
	Rodina			poruchy struktury a stability rodiny		

Zdroj: Dunovský, 1986, str. 19

- c) Rodiče se nechtějí starat o dítě, o péči o něj je porucha osobnosti samotných rodičů, která jim zabráňuje plnit rodičovské role a úkoly, které jsou od nich očekávány. Zájem rodičů o dítě je v těchto případech mizivý, téměř žádný.

Tabulka . 4: Poruchy rodiny ve vztahu k dítěti z pohledu sobě objektivními a subjektivními příčinami

Péče o dítě	Místo vzniku poruchy	Vyvolávající jev	Hlavní mechanismus poruchy	Projev poruchy a její diagnóza	Důsledky na vývoj dítěte	Zájem o dítě
Rodiče se nechtějí starat	Jedinec	disharmonická osobnost (deprivace) psychopatická osobnost (deprivace, maladaptace), neuro-psychoneurosis konfliktní situace a maladaptace	poruchy stability a struktury rodiny Závažné nedostatky v různých nebo ve všech oblastech socializačního procesu	dítě z neúplné rodiny, spor o dítě dítě ulice (Schlüsselkinder), nedostatečné rozvinutí všech kapacit dítěte, sociální osídlení	poruchy socializace, mikro-deprivace a makro-deprivace	-

Zdroj: Dunovský, 1986, str. 19

1.7 Absence jednoho z rodičů

Rodiny s jedním rodičem jsou stále častějším typem rodiny. Jedná se o rodiny vzniklé rozvodem, ovdověním, adoptí dítěte osamělou ženou nebo porodem mimo manželství. Nejčastěji se jedná o samotnou matku s dětmi, ale není ojedinělá ani rodina s otcem a dětmi.

Od poloviny 19. století bylo dítě vychováváno v rodině s jedním rodičem především díky rozvodům, kterých bylo více než dříve. Postupně se ale změnil názor na výchovu dětí svobodnými matkami, které byly dříve odsuzovány. Společně s tím se změnil i vzhled matek, dříve se jednalo o mladé dívky, často nezletilé. V současné době si ženy poizují děti v období střední dospělosti, kolem 35. roku věku, které jsou finančně zajištěné a po dítěti touží, i když nemají partnera (Sobotková, 2002).

Ve většině případů se tedy jedná o rodiny s osamělou matkou a matkou je charakterizovat následovně:

- Vdovy s dětmi obvykle postojí společně velmi shovívavě a tolerantně, ženy si své postavení nezavinily.
- Osamělé matky, které mají děti z rozpadlého vztahu (rozchod nebo rozvod) obvykle postojí společně nejsou jednoznačné. Na jedné straně se tvrdí, že kvůli dětem se mají oba rodiče snažit rodinu udržet pohromadě a strana druhá se zase raději přiklání

k tomu názoru, že je lepší konfliktní vztah ukončit, protože tím pak dítě trpí více, než kdyby vystálo v neúplné rodině.

- c) Osamělé matky, které chtějí být svobodné a dítě mají s mužem, s kterým nikdy neplánovaly trvalý vztah. Patří sem i ženy, které si dítě adoptovaly, případně přijaly do péče stoupské péče. V dnešní době není výjimkou ani umělé oplodnění, tedy asistovaná reprodukce (Sobotková, 2001)

Pokud hovoříme o rozpadu rodiny rozvodem, setkáváme se kromě tradičních názorů s názory takovými, že i rodiny s jedním rodičem mohou dosáhnout úspěšné adaptace na situaci. Existují tři dimenze, které ovlivňují úspěšnou adaptaci:

1. Vnitřní zdroje rodiny a schopnost udržení vnitřní integrity, pocit kontroly, zetelné hranice, funkční komunikace.
2. Enviromentální stres a vnímání stresu a obranné mechanismy.
3. Zdroje vnější sociální sítě a kvalita vnější podpory (přítele, příbuzní).

Pro psychologickou práci s rodinami s jedním rodičem se můžeme orientovat podle následující osnovy a můžeme posloužit jak pro rodiny po rozvodu, tak pro další situace:

1. Zmapování důvodů, proč je rodič osamělý a rozvod, rozchod, smrt partnera apod.
2. Pokud se rozpadlo manželství, v jaké fázi se tomu stalo.
3. Příčiny rozpadu manželství a nevěra, nespokojenost a časté hádky, nezralost rodičů, finanční problémy apod.
4. Pohlaví a věk dítěte i rodiče v době, kdy došlo k rozpadu rodiny a míra zapojení prarodičů a dalších příbuzných.
5. Stresory nahromaděné před rozpadem rodiny, například stálé konflikty, vyhrožování a vydírání.
6. Stresory nahromaděné po rozpadu rodiny a stěhování, nová práce, nová škola, nová přítele, ochrana identity.
7. Nové role, které musí členové rodiny zaujmout a matka se stává hlavou domácnosti apod.
8. Role absentujícího rodiče v novém rodinném systému.
9. Kvalita vztahů v rodině, mezi bývalými manželi a v blízkých příbuzných.
10. Schopnost osamělého rodiče efektivně zvládat situaci a vést rodinu v procesu přizpůsobování na nové okolnosti.
11. Vztahy s okolím a sousedé, škola, úřady apod. (Sobotková, 2001)

Kromě zmíněných bodů je třeba zvažovat i typ ztráty, který profili osamělí rodiče po rozvodu i ovdovnění. Negativní pocity a problémy budou mít individuální intenzitu. Mladá vdova se zpočátku může na manžela i zlobit, ale ji nechal s dítěti samotnou. Později se může utěšovat hezkými vzpomínkami, kterými se ale dítě utěšovat nemůže. V tomto ohledu jsou samozřejmě nejméně zranitelné ty ženy, které se rozhodly vychovávat dítě bez partnera (Sobotková, 2001).

Matky, které nezůstávají s dítěti samy záměrně, se potýkají s celou řadou problémů. První oblastí jsou praktické otázky v oblasti finance, zaměstnání a vedení domácnosti. Další oblastí jsou pak osobní problémy jako emoční stres, změny v sebepojetí a ohrožení osobní identity. Dalším zdrojem stresu jsou vztahy a problémová interakce s dítěti, problémy s bývalým manželem, nejistota z dalších partnerských vztahů. Ženy jsou v takových životních situacích pod velkým stresem a mohou upadat do depresí, často jsou podrážděné a podrážděné, což se samozřejmě odráží na vztahu s dítěti. To zpravidla vede k výčitkám svědomí a pocitu viny. Je třeba říci, že situace v tomto případě, že žena ztrácí své známé prostředí díky stěhování. Co se týká dětí, v této oblasti z nich se například adaptuje buď jednomu nebo druhému dítěti, pokud nepřetrvávají nepříznivé okolnosti nebo nehrozí nové (Sobotková, 2001).

Při absenci otce v rodině se poukazuje na otcovskou roli socializační a disciplinární, dítě může mít v této oblasti sklony k poruchám chování i dokonce k delikvenci. Výzkumy však přímé souvislosti nedokázaly. I v úplných rodinách k tomuto dochází a úvahy obviňující jednoznačně rodiče jsou velmi zjednodušené. Při výskytu poruch chování musíme tedy hledat příčiny i jinde, nejen pouze v rodinné struktuře a zabýváme se tím, co všechno může vést k tomuto problému.

Často se hovoří o tom, že absence otce neumožňuje plnění mužské pohlavní role u chlapců. Chlapci předkolního věku se neumí prosadit a chlapci školního věku mohou být agresivní. Toto všechno jsou však jen hypotézy (Sobotková, 2001).

I když ve většině případů zůstává dítě s matkou, ani osamělý otec není výjimkou. Například když manželka zemře, ale i po rozvodu. Přesto, že se může občas setkat s názorem, že muž není schopen vychovávat dítě tak jako žena, opak je pravdou. Muži mají jiný rodičovský styl, ale nemůžeme říci, že je horší i lepší. Muži dovedou o dítěti pečovat stejně jako ženy, jejich úspěšnost je závislá na jejich osobnosti, na okolnostech, na finančním zázemí a samozřejmě i na bezprostředním okolí, které ho obklopuje a napří rodinné vztahy. Muž však bývá často žena závislý na pomoci například svých rodičů (Sobotková, 2001).

Ideální rodina, tedy rodina úplná, není v reálném životě vždy naplněná. Má však svůj cenný význam, protože kvalitní vztah mezi rodiči pomáhá dětem utvářet si model, podle kterého pak vytvářejí své vlastní vztahy. Pokud ovšem k rozpadu rodiny dojde, nemusí to nutně znamenat trvalý handicap pro vývoj dítěte (Sobotková, 2001).

1.8 Rozvody a jejich dopad na děti

Rozvodem rodičů dítě bezesporu vždy do velké míry trpí a má k němu zodpovědní, ale jen velmi malé procento dětí zůstává rozvodem rodičů nezasáhlé. U většiny dětí zůstávají negativní následky po rozvodu rodičů po celý život. Zvláště v poslední době se setkáváme s mnoha případy, kdy máme děti, které se jedná o rozvod ukvapený, kdy se rodiče rozhodnou ukončit své manželství z poměrně malicherných důvodů. Ovšem v některých případech, kdy se v rodině vyskytuje neustálé napětí a spory, bývá rozvod jediným možným řešením. Ne však pro dítě méně bolestivým. Rozvod představuje pro dítě vždy nesmírný psychický otřes, se kterým se musí vyrovnat.

Pro vlastní lidi, kteří se předtím brali z velké lásky a zcela dobrovolně, stojí najednou před rozvodovým soudem? *Š Rozvod je obvykle ufljen vn j-ím d sledkem něho, co tkví hloub ji v povahách lidí, v jejich společné minulosti, v životních okolnostech apod. Š V životě rodičů ně co selhalo, ně které životní představy padly, něosvdily se tak, jak se od nich očekávalo. Š (Matjek, 1986, str. 319)*

Důvody pro rozvod rodiny jsou zřejmě mnohé, ovšem z hlediska dítěte bezesporu daleko důležitější otázkou představuje problematika, jak právě dítěti (ale i rodičům) pomoci v tomto období přetrvat bez vážnějších následků. Matjek vidí jako nejdůležitější zásadu - schopnost vidět na tom druhém pozitivní stránky a nejenom to negativní, to, kvůli čemu v očích druhého rodiče k rozvodu mohlo dojít. Rozvádějící se rodiče by měli projevit snahu, aby jejich rozvod probíhal tak, aby na něj nikdo nedoplátil, aby se rodiče dokázali oprostít naprosto od materiálních a jiných křivd, které na nich dle jejich citů mohou být páchany.

Faktem nadále zůstává, že většina rodičů nedokáže situaci po nebo i před rozvodem uhlídat a mnohem větší pole působnosti se otevírá emocím než rozumu a dítě a jeho zájmy tak odchází kamsi do pozadí. Ovšem právě tato chyba komplikuje schopnost dítěte přenést se přes celou záležitost s co nejméně rány na duši. Rodiče by měli mít zejména na paměti, že dítě se nesmí stávat nástrojem řešení jejich sporů a prostředníkem rodičovských hádek. Měli by mít neustále v myšlích to, že pokud by dítě bylo zůstávat nadázeny potěbám rodičů.

1.9 Výchova dítěte v pojetí výchovy v rodině

Pod pojmem výchova si nejspíše představíme cíle domé, plánované a vědomé působení na člověka takovým stylem, aby docházelo k proměně člověka po všech jeho stránkách, tedy fyzických i psychických. Výchovou někdy také rozumíme předávání vlastních dosažených znalostí a dovedností dalším generacím. Názory na to, co je v rámci výchovy to nejdešlejší a nejpodstatnější, resp. na jaké oblasti lidského života je nejdešlejší nejvýraznější působit, se u lidí od pradávna liší.

Za neopomenutelnou považujeme nutnost rozlišovat v tomto případě výchovné působení v rámci veřejných institucí (kde je výchova dosti omezena legislativními opatřeními) a výchovu rodinnou, kterou považují za klíčovou a kterou si můžeme představit jako nepřerývaný proces působení vychovatele na vychovávaného a naopak. *„Pro rodinu je typický interakční model výchovy. Ten předpokládá, že ve výchově nejde o jednostranné zájmy a cíle domé působení aktivního vychovatele na pasivního vychovávaného, tedy dospělého na dítě, ale o vzájemné působení jednoho na druhého.“* (Matoušek, 2005, str. 365)

V rodině není přesně vymezen čas pro výchovu a pro další životní prostor, proto zde dochází k neustálým výchovným interakcím a takový styl výchovy můžeme v podstatě nazvat školou života, dochází zde totiž ke každodenní výchovné formou nápodoby, identifikací, vzory apod. Rodinná výchova je velmi specifická tím, že dítěti kromě základních vědomostí a návyků předává i celou škálu citových podnětů. Zaprincipálně to hlavně fakt, že rodina funguje společně pod jednou střechou, mají společné zážitky, sdílejí společně vztahy. (Matoušek, 2005)

Výchovné prostředí v rámci rodinné i jiné výchovy pak bývají nejčastěji využívány tresty a odměny.

Konkrétní význam pro výchovu nese pojem rodinná výchova, který zahrnuje výchovné působení odehrávající se v rovině a prostoru konkrétní rodiny a vytváří tak jedinečné prostředí charakteristické neustálými vzájemnými interakcemi mezi objekty a subjekty výchovy, podmínky pro dosažení stanoveného cíle jsou vybírány nejvhodnější metody a postupy. V rámci rodinné výchovy nejdešlejší postavení zastávají rodiče, kteří znají prostředí, psychiku i zájmy dítěte nejlépe a dle svých představ a cílů výrazně ovlivňují vzorce chování i budování systému hodnot svého dítěte. Ze vztahu rodiče ke svým dětem vyplývají neodmyslitelná práva a povinnosti. V tomto významu hovoříme o rodinné výchově nejužšího slova smyslu. Další způsob, jak lze chápat rodinnou výchovu představuje výchova sledující přípravu dospívajících na převzetí některých rolí zastoupených v budoucí rodině. Zde dále posuzujeme výchovu jako sexuální výchovu, jako výchovu k mezilidským vztahům, jako

populární výchovu nebo jako jednu z forem výchovy. (Janiš, Loudová, 2012)

Výchovu můžeme rozlišovat z několika hledisek:

A) Výchova pozitivní a negativní:

Pozitivní

- bezprostřední působení pedagoga na jedince

Negativní

- rozvoj osobnosti ovlivněn vhodně adaptovanými prostředky

B) Výchova pozitivní a negativní

C) Výchova materiální a formální

1.10 Výchovné styly

Jak už jsem naznačila, výchova není jenom záležitostí školy a jiných výchovných institucí, ale probíhá každodenně i v rámci rodinného soužití. Ovšem každý, kdo na jakýmsi způsobem vychovává, ať už máme na mysli profesionální pedagogy nebo rodiče, vyvíjí vlastní styl. Jako styl výchovy v tomto případě můžeme označit způsob, jakým výchovu provádí. Nejčastěji se uvádějí tři druhy výchovného působení:

- 1) Demokratická výchova – charakterizují ji prvky demokracie, převládá v ní pochopení a porozumění
- 2) Liberální výchova – nízký stav kontroly vychovatelem, vysoká benevolence
- 3) Autoritářská výchova – vychovatelé prosazují svoji vůli bez ohledu na názory dítěte, vyžadují dodržování přísných pravidel
- 4) Zanedbávající výchova – rodiče se nestarají o potřeby svých dětí
- 5) Nadměrně ochranná výchova – vychovatelé všechno podřizují dětem
- 6) Disharmonická výchova – neexistují jasná a jednotná pravidla

2 Delikvence u dětí a mládeže

2.1 Základní pojmy

Chceme-li blíže porozumět delikvenci dětí a mládeže, je potřeba nejdříve pochopit významy jednotlivých pojmů, které s daným tématem velmi úzce souvisí. Jedná se zejména o pojmy: dítě, mládež, mladistvý, delikvence, kriminalita, nezletilost. Jedná se o nejastji využívané pojmy v rámci problematiky delikvence mládeže.

Dítě označuje obvykle osobu mladší 15 let.

Mládež označuje skupinu osob, které nedosáhly 18 let.

Mladistvý označuje pojem z oblasti trestního právního, se kterým se pojí odpovědnost za trestné činy.

Delikvence označuje činnost, při které dochází k porušení norem právních, ale i společenských. Pojem delikvence se vztahuje k mládeži i dospělým. Podle stupně závažnosti delikvenci dále dělíme na disociální, asociální a antisociální. Pojem delikvence se ovšem nejastji užívá pro označení trestné činnosti mládeže. Hovoříme o pojmu, který má širší rozpětí než pojem kriminalita.

Kriminalita neboli zločin označuje souhrn trestné činnosti.

Nezletilost označuje osobu, která nedosáhla 18 let.

Norma označuje předpis, pravidlo, způsob chování, který je v tísínou očekávaný a přijímaný.

Kriminalita mládeže označuje v tomto případě hovoříme o pojmu, který zahrnuje porušení právních a společenských norem mladistvými, tedy osobami mladšími osmnácti let.

2.2 Druhy nejastji trestné činnosti páchané dětmi a mládeží

Trestnou činnost páchají lidé bez rozdílu věku, nejvíce ovšem v úasném dospělosti a v mládí. Mladí delikventi jsou trestně odpovědní pěkroením 15. roku života. Nutno ovšem podotknout, že sankce, které soudy ukládají mladistvým delikventům, jsou mnohem nižší než sankce a tresty, které soudy ukládají za stejné trestné činy dospělým pachatelům.

Podle zjištění Matouška a Kroftové mezi nejastji trestné činy páchané mladistvými patří:

1. krádež
2. poškození cizí věci
3. porušení domovní svobody

4. výtrfnictví
 5. neoprávn ěné uflívání cizí v ci
 6. loupefl
 7. ublífení na zdraví
 8. podílfnictví
 9. vydírání
 10. podvod
 11. pohlavní zneuffívání
- (Matou-ek, Kroftová, 2003)

Pro aktuáln j-í informace ohledn nej ast j-í trestné innosti páchané mladistvými delikventy jsem prostudovala ve ejn p ístupné policejní statistiky ulofené na stránkách Policie R a dosp la jsem k záv ru, fle mladiství delikventi nej ast ji páchali v roce 2012 trestné iny v tomto po adí:

- 1) krádefle, vloupání
- 2) krádefle motorových vozidel
- 3) sprejerství
- 4) úmyslné ublífení na zdraví
- 5) pohlavní zneuffívání
- 6) nedovolená výroba a distribuce psych. látek a jed
- 7) loupefle
- 8) výtrfnictví
- 9) neoprávn ěné drflení platební karty
- 10) ma ení výkonu
- 11) nebezpe ěné vyhroflování, po-kozování cizí v ci, týrání zví at

(Policejní prezidium R, statistický výkaz .1 ó cit. dle:

www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx) [cit.dne 13.12.2013]

Nem li bychom ov-em také opomenout poznamenat, fle v posledních letech se do pop edí spáchané trestné innosti mládefle dostává také trestná innost -í ená zejména za pomoci internetu. V tomto p ípad zmi uji asto diskutované poru-ování autorských práv, nebo podn cování k nenávisti v í skupin osob atp.

2.3 Prevence

Prvotním initelem, který p sobí na d ti a mládefl preventivn v boji proti páchání trestných in a proti delikventnímu jednání, by m la být samoz ejm rodina a posléze další výchovné a vzd lávací instituce, zde mám na mysli zejména školu. V rámci preventivního p sobení v rodin se jako nejefektivn j-í ukazuje vhodná výchovná pé e, ale samoz ejm také citlivý a láskyplný p ístup vychovatel (rodi). V rodin , kde chybí pochopení, porozum ní a d v rná atmosféra lze o preventivním p sobení hovo it jen st flí. Hovo íme-li o možnosti školy jako initele, který vystupuje v preventivním p sobení na jednotlivce, musíme jifl vycházet z ustanovení daných školským zákonem. Škola má možnost v rámci výchovného p sobení usm r ovat chování svých flák formou ocen ní, pochval i káze ských opat ení.

Prevence m fle být rozli-ena podle í e svého záb ru: **prevence primární**, která se zam ũje zejména na ír-í ve ejnost formou pozitivního ovliv ování, **prevence sekundární**, p í nífl jsou nejzn j-í preventivní aktivity zam ũvány p ímo na rizikové jedince a **prevence terciární**, jejífl význam spo ívá zejména v udržování dosaflených výsledk , p ípadn v resocializaci. Podle charakteru p íjímaných opat ení potom m fleme rozli-it prevenci organiza ní, technickou, personální a výchovnou.

VÝZKUMNÁ ÁST

3.1 Formulace výzkumného problému a metodologie výzkumu

V praktické části bakalářské práce se budeme snažit zmapovat potenciální souvislost mezi rodinným soužitím a zkušenostmi s delikventním chováním. Zejména nás bude zajímat frekvence výskytu delikventního chování v rodinách, kde dochází k absenci jednoho z rodičů. Budeme se pokoušet zjistit, jak dvě rozdílné skupiny respondentů hodnotí svou rodinnou situaci a jaké problémy zároveň doprovázejí i doprovází jejich dětství. Budeme zjistovat, jestli respondenti žijí v úplných rodinách, popřípadě kdo je vychovává (vychovával). Zkoumat budeme i majetkové poměry v rodinách, kde respondenti vyrůstají. Dále se budeme zajímat o názory dotazovaných na užívání alkoholu i drog, a jestli sami drogy užívají. Rádi bychom zjistili, jak děti samy vnímají situaci v rodině, jestli spatřují možnost viny svých rodičů na jejich chování a jestli jsou ochotni následovat do budoucna vzory výchovy převzaté od svých rodičů. Dále se budeme zajímat o to, jestli jsou děti samy schopné nést zodpovědnost za své činy, a co jim nejvíce vadí na fungování jejich rodiny a jestli by samy na které situace dokázaly žít jinak. Pátrat budeme i po tom, jak respondenti vnímají atmosféru rodinného soužití a jestli se cítí být spokojeni. Také bychom se v praktické části bakalářské práce chtěli zabývat tím, jak děti vnímají svůj prospěch ve škole, který samozřejmě úzce souvisí s možností uplatnění dětí v budoucnosti. Chtěli bychom zjistit, existuje-li souvislost mezi kvalitou rodinného zázemí a školním úspěchem u dětí a mládeže.

Pro vlastní výzkum budeme využívat kvantitativní metodu a metodu dotazníku, abychom měli možnost vycházet z většího množství dat. Dotazník je anonymní v obou částech výzkumu. Vlastní výzkum jsme rozdělili na dvě části, vypracovali jsme dva typy dotazníků. První část výzkumu je nasměrována do míst, kde se výchovou dětí zabývají a tedy do školního zařízení (ZŠ M. Koválov). Zaměřili jsme se zejména na děti ve věkové skupině od 10-15 let, kdy právě toto období může být považováno za nejkritičtější (dotazník A). Ve druhé části výzkumu jsme potom oslovili část dospělé populace, abychom v rámci našeho výzkumu měli i prostor pro možnost porovnání (dotazník B). Budeme mít tedy možnost vysledovat rodinné zázemí dnešních dětí a jejich postoje k delikventnímu jednání a na druhé straně bude možné pozorovat náhledy a názory dnes již dospělých, jejich pohledy, postoje a jak vidí výchovu svých rodičů, jak ji mohou srovnat případně s výchovou svých vlastních dětí. Bude uskutečnitelné porovnání zejména náhledu na rodinné soužití dnes a u minulých

generace, zejména v pohledu na rodinu, její strukturu, ale také například jde porovnat, do jaké míry skutečně dochází k již zmínovanému rozpadu tradiční rodiny, zvyklovaní rozvodovosti apod.

3.2 Cíl výzkumu a výzkumný předpoklad

Cílem našeho výzkumu je tedy snaha o potvrzení i vyvrácení tvrzení, která se týkají pocházející z neúplných, rozvrácených i nefungujících rodin mají v této předpoklad pro páchání delikventních činů.

Pro první část výzkumu byl vytvořen dotazník A, který jsem osobně rozdala v prvních třídách, kde učím. Jednalo se o pátou až devátou třídu, na dotazník bylo ochotno odpovědět celkem 58 dětí, z kterých se výzkumu účastnit odmítly zejména ve vyšších třídách. Výzkumným prostředím bude místo, kde se děti věnují, pracují s nimi o Základní škola Kovářov. V této dotázaných dětí tedy pochází z menších vesnic, pouhý zlomek z nich pochází z menšího města (Milevsko, cca. 10 000 obyvatel). Cílem této části výzkumu bylo zjistit souvislost mezi rodinným zázemím a frekvencí výskytu delikventního jednání u dětí, případně tím, jak děti nahlíží na delikventní chování.

Ve druhé části výzkumného šetření byli respondenty dospělí. I zde byl využit dotazník (dotazník B). Pro jeho šíření jsem využila jeden z dnes nejrozšířenějších komunikačních kanálů – internet. Dotazníky jsem tedy rozposlala v elektronické formě jednak e-mailem, jednak jsem využila dnes velmi oblíbené sociální síť. E-mailem jsem rozeslala 29 dotazníků mezi přátelé a známé. Některé z nich je poté sdíleli dále. Ze sociálních sítí jsem využila Facebook, kde jsem dotazníky umístila na svůj profil a zveřejnila ke sdílení. Zpět se mi vrátilo vyplněných neuvědomitelných 72 dotazníků. Výzkumné šetření u dospělých mělo za cíl zmapovat, v kolika případech se tyto jedinci, kteří nevyrostli v úplné rodině, chovají delikventně.

Na základě výše uvedených cílů formulujeme následující výzkumný předpoklad: Jedinci, kteří vyrůstají i v minulosti vyrůstali v neúplné, rozvrácené i nefungující rodině mají větší tendenci k páchání delikventních činů a větší toleranci k delikventnímu jednání a chování.

3.3 Samotné –et ení a analýza výsledk

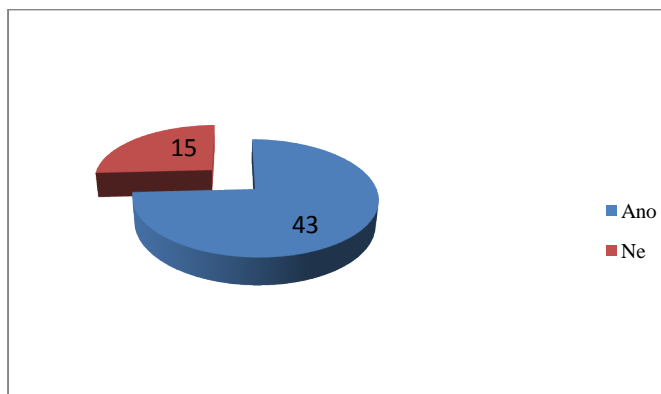
3.3.1 Vlastní výzkum na základ dotazníku A

První dotazník, jak ufl jsem uvedla, byl rozdán d tem na základní –kole v Ková ov . Jedná se o men–í venkovskou –kolu, kterou v sou asnosti nav–t vuje asi 160 d tí. Do ková ovské –koly docházejí hlavn d tí z okolních vsí, v nichfl po et obyvatel nep esahuje jeden tisíc místních. N kolik d tí sem dojíždí i z blízkého men–ího m sta (cca 10 000 obyvatel, a koliv toto m sto samo spravuje dv vlastní základní –koly).

Za rozhodnutím rozdat dotazníky práv zde stál p edpoklad, fl d tí, které pocházejí z neúplných rodin, zde nebude p íli–mnoho. Výchozí my–lenku p edstavovala domn nka, fl situace ve m st a na vesnici je p eci jenom rozdílná, fl na vesnicích se rodina ctí více a bude zde mén d tí, jejichfl rodi e jsou rozvedeni.

Zdá se, fl realita se od my–lenky nijak výrazn nelí–ila, nicmén í tak lze považovat za p ekvapující, fl s ob ma rodi i vyr stá pouze 74,1% (43 respondent) z dotazovaných d tí. Podíl d tí, které tedy z n jakých p í in nevyr stají s ob ma rodi i, tvo í více nefl tvrtinu ze v–ech dotazovaných ó tedy 25,9% (15 respondent). Z d tí, které odpov d ly, fl neflíjí s ob ma rodi i, jich 73,4% (11 d tí z 15) jako d vod uvedlo rozvod rodi , 13,3% (2 d ti z 15) d tí d vod nevedlo fládný a shodný po et d tí ó tedy 13,3% (2 d ti z 15) uvedlo jako d vod, fl jeden z rodi pracuje daleko od domova.

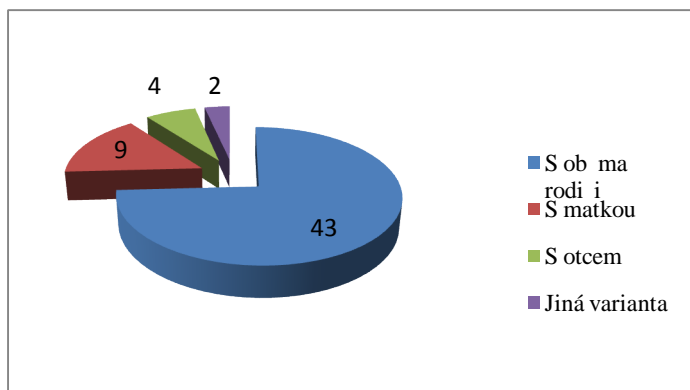
Graf . 1: Odpov respondent na otázku . 1:flije–v rodin s ob ma rodi i? Pokud ne, uve d vod. (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

Na druhou otázku (S kým vyr stá–?), odpov d lo 74,1% d tí (43 respondent) s ob ma rodi i, 16,2% d tí flije s matkou (9 respondent), 7,2% (4 respondenti) s otcem a jinou

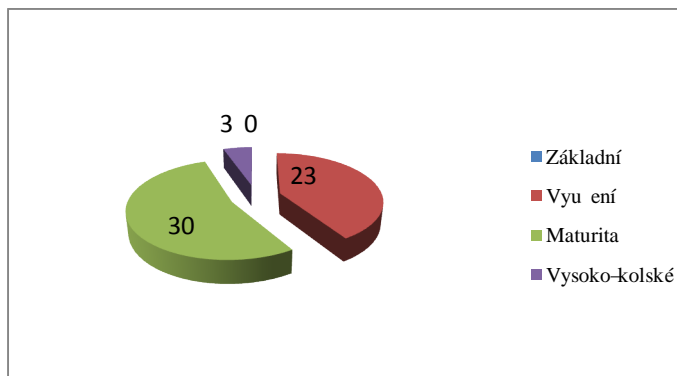
variantu v dotazníku volilo 2,5% dětí. Jedná se tedy konkrétně o dvě děti, které zvolily jinou variantu a v jednom případě dítě žije s tetou, druhé dítě uvádí adopci.

Graf . 2: Odpovědi respondentů na otázku . 1: S kým vyrůstá? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

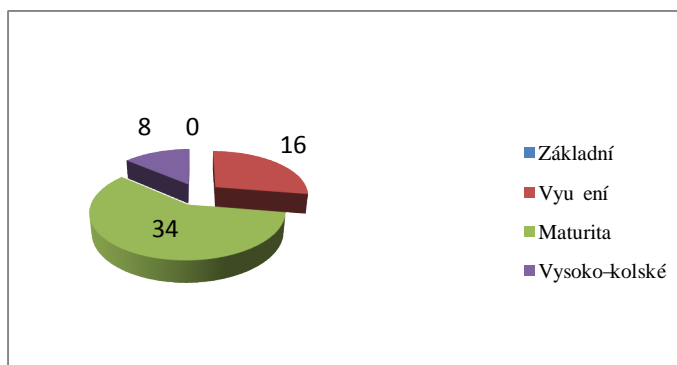

Ve této otázce zaznamenala otázka na vzdělání rodičů dotazovaných dětí. Největší podíl zaujímají rodiče s maturitou (otcové i matky) a otcové: 54% (30 respondentů), vyčleněno je 41% rodičů (23 respondentů) a 5% rodičů mají vysokoškolský diplom (3 respondenti), 2 děti nevedly vzdělání svého otce. Matky: 59% (33 respondentů) děti uvádí jako nejvyšší dosažené vzdělání matky maturitu, 27 % (16 respondentů) vyčlení a 14 % (8 respondentů) vysokou školu. Zdá se, že vzdělání rodičů nijak nesouvisí s tím, jak jsou schopni udržet svou rodinu pohromadě. Děti, které uváděly, že jejich rodiče jsou rozvedeni, jako nejvyšší dosažené vzdělání vybíraly nejčastěji maturitu a vyčlení (přibližně stejným poměrem), v jednom případě šlo o rozvedené vysokoškolsky vzdělané rodiče. Zajímavé považují, že vyššího vzdělání dosáhly matky dětí.

Graf . 3: Odpov respondent na otázku . 3:Jaké nejvyšší vzdělání dosáhli tvoji rodi e?(otec). (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =56)

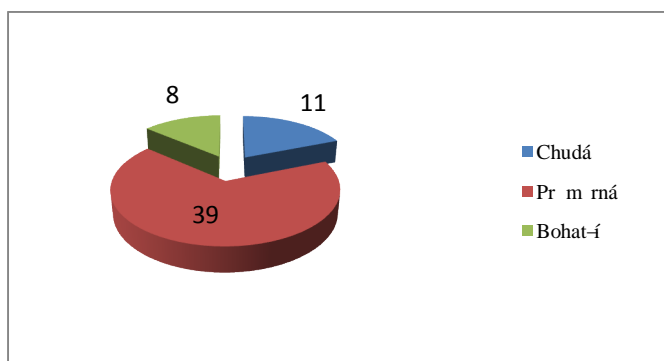

Graf . 3: Odpov respondent na otázku . 3:Jaké nejvyšší vzdělání dosáhli tvoji rodi e (matka)?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =57)

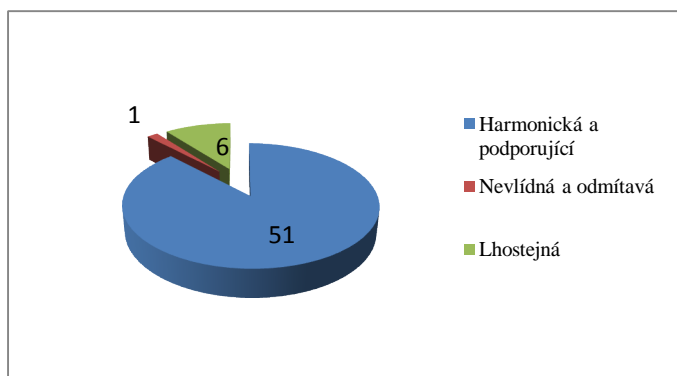
V otázce majetkových poměrů valná většina dětí svůj rodinu spíše do průměru 67% (39 respondent), 11 dětí ze všech, které odpovídaly (tedy 19%) vnímá rodinné majetkové poměry na velmi nízké úrovni a svou rodinu označuje jako chudou. O něco méně dětí se o své rodině vyjadřuje jako o bohatší, tedy 14% (8 respondent). U této otázky je jistě možné sledovat jistou propojenost s tím, jestli dítě vyrůstá s oběma rodiči. Fiálně z dětí, které uvedlo, že nefijí v úplné rodině, neoznalo rodinné majetkové poměry za spíše nadprůměrné, ale naopak 60% jako průměrné vidí majetkové poměry své rodiny 45% dětí a jako podprůměrné 55% dětí, které nefijí s oběma rodiči.

Graf . 4: Odpoví respondentů na otázku . 4: Jak vidí–tvoji rodinu z hlediska majetku?
(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

Otázka číslo 5 si klade za cíl zjistit, jak vnímá dítě atmosféru v rodině. V této otázce se nepotvrdil předpoklad, že děti, které jsou vychovávány jedním rodičem, by mohly vnímat atmosféru v rodině spíše negativně. Téměř všechny děti, které se prozkoumání zúčastnily, mají pocit, že jejich rodinná atmosféra je harmonická a podporující, jedná se o celých 88% (51 respondentů). Za nevlídnou a odmítavou označují rodinnou atmosféru 2% dětí (1 respondent). 10% dětí (6 respondentů) potom uvádí, že atmosféra v jejich rodině působí lhostejně. Pouze jedno dítě, které svou rodinu nepovažuje za harmonickou a podporující, pochází z neúplné rodiny.

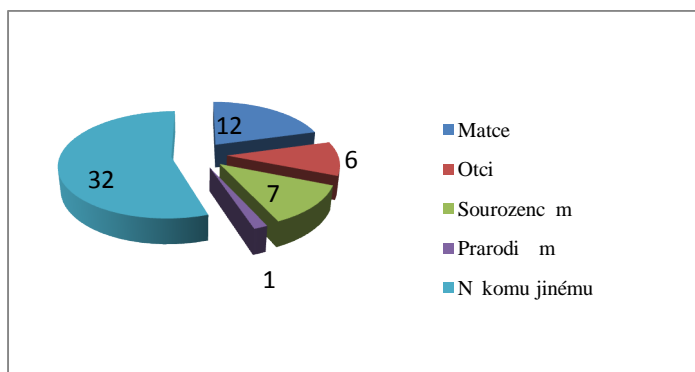
Graf . 5: Odpoví respondentů na otázku . 5: Jak bys popsal rodinnou atmosféru?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

V otázce číslo 6 jsem se zeptala na to, komu děti ve své rodině nejvíce důvěřují. Očekávala jsem přitom, že děti, které uvedly, že nevěří s oběma rodiči, budou více důvěřovat jiným osobám, než rodičům. Tento předpoklad se potvrdil jenom zčásti. Překvapivě v této otázce uvádí 55% dětí (32 respondentů), že nejvíce důvěřují někomu jinému, nejčastěji kamarádům. Tuto variantu zvolily jak děti, které vyrůstají s oběma rodiči, tak děti, které

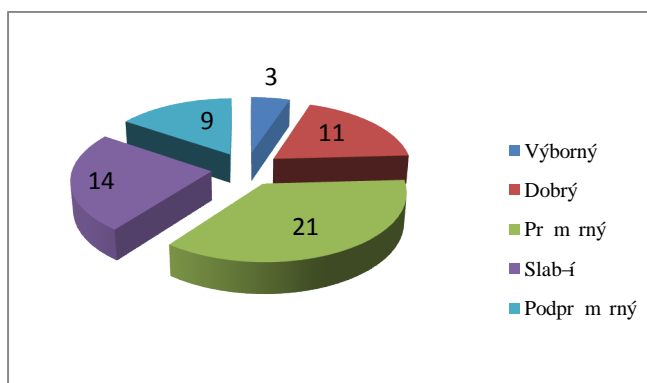
nikoli ó t chto bylo o 2 více. Druhé místo v otázce d v ry obsazují matky. Jím v rodin nejvíce d v uje 21% (12) respondent . Na t etím míst s 12% (7 respondent) jsou sourozenci uvád ni jako ti, jimfl dotazovaní nejvíce v rodin d v ují. Otc m nejvíce v í 10% d tí (6 respondent) a 2% (1 respondent) d tí má nejv t-í d v ru ve svých prarodi ích.

Graf . 6: Odpov respondent na otázku . 6: Komu v rodin nejvíce d v uje-? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

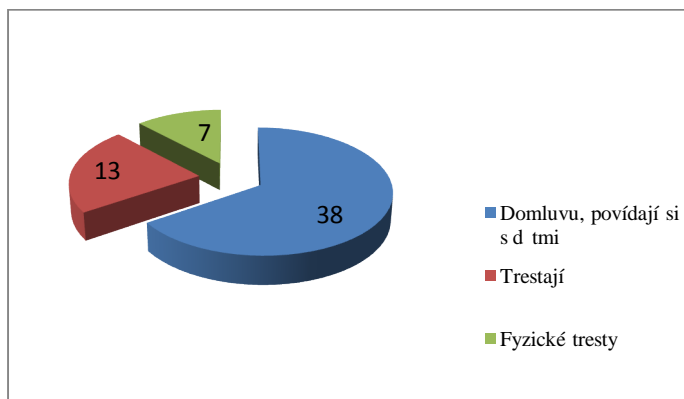
Otázkou íslo sedm jsem cht la zjistit spojitost -kolní úsp -nosti s rodinným zázemím. Cht la jsem zjistit, jestli jsou v rámci -kolního prosp chu úsp -n j-í d tí pocházející z úplných rodin í nikoli. Jako pr m rné se ozna uje 36% d tí (21 respondent). V t-ina z nich pochází z úplných rodin. Sv j prosp ch vidí jako spí-e dobrý 19% d tí (11 respondent), tuto variantu volily jak d tí z úplných rodin, tak d tí, které neflíjí s ob ma rodi í. Jako slab-í poci uje své -kolní výsledky 24% d tí (14 respondent). Tuto mořnost volilo jedno dít , které není vychováváno ano jedním svým rodi em, zbytek d tí bez v t-ích rozdíl mezi d tmi z úplných a neúplných rodin. Poslední mořnost, tedy podpr m rný zvolilo v dotazníku 16% d tí (9 respondent), op t jedno dít , které není vychováno ani jedním ze svých rodi , v t-ina d tí z neúplných rodin. Výborný prosp ch má dle svého uváření pouze 5% d tí (3 respondenti), v-echny z úplných rodin. V tomto p ípad m fleme tedy vysledovat jistou spojitost mezi rodinným zázemím a -kolními výsledky.

Graf . 7: Odpoví respondent na otázku . 7: Jaký je tvj -kolní prosp ch? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

V rámci výchovných stylů uvádí více d tít (66%, 38 respondentů), fle si s nimi jejich rodi e povídají, vysv tlují jim v t-ínu v cí, 22% d tít (13 respondentů) jsou trestány formou zákazů a p íkazů a jiných omezení, 12% rodiů (7 respondentů) vyufflvá, dle d tít, fyzických trestů. Fyzické tresty jsou nejvíce vyufflvány v rodínách, kde d ti vyr stají s ob ma rodi i. Naopak, dv d ti, které uvedly, fle neflíjí v rodín se svými rodi i, jsou trestány zákazy. Zastoupení v ostatních p ípadech je vyváfené.

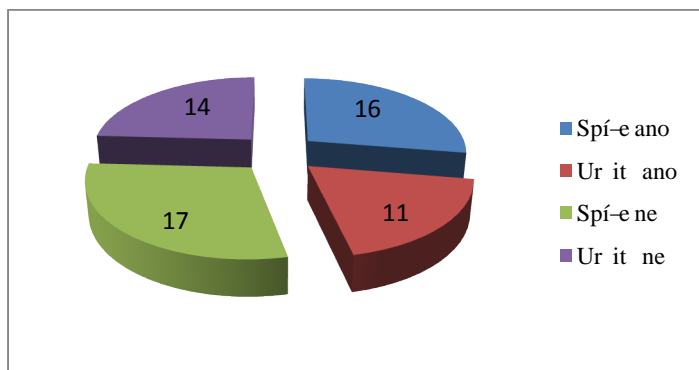
Graf . 8: Odpoví respondent na otázku . 8: Jakou výchovu si myslí-, fle tvoji rodi e nej ast ji vyufflvají? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

P ekvapením pro mne byla otázka íslo dev t. T i z d tít, které v p edchozí otázce uvedly, fle jsou trestány fyzicky, zásadn souhlasí s výchovným stylem svých rodiů, stejn jako dal-ích 19 % dotázaných (11 respondentů). 28 % d tít (16 respondentů) zvolilo variantu, fle spí-e souhlasí, 29% d tít (17 respondentů) spí-e nesouhlasí a 24% d tít (14 respondentů) uvádí, fle s výchovným stylem svých rodiů rozhodn nesouhlasí. Zajímavostí mofná je, fle d ti, které jsou trestány nej ast ji fyzickými tresty nebo zákazy a p íkazy, souhlasí

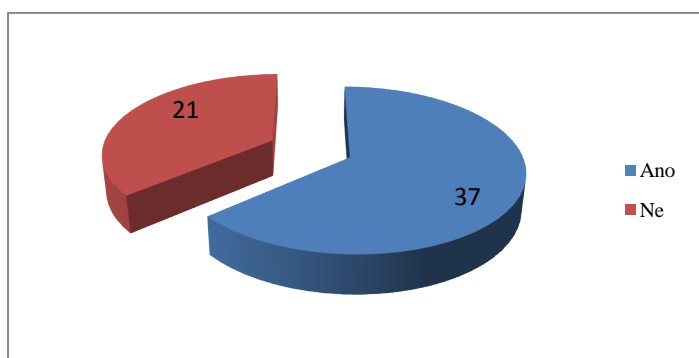
s výchovným stylem svých rodičů. Naopak ti, kterým rodiče domlouvají, by se nejspíše podle stylu svých rodičů, neřídili. Je vidět, že děti oceňují mnohdy spíše ráznější přístup svých rodičů než delší a komplikovanější vysvětlování.

Graf . 9: Odpověď respondentů na otázku . 9: Vyhovuje ti výchovný styl rodičů, myslíš, že by ses podle něj mohl/a v budoucnu řídit? (Údaje uvedeny v kumulativních četnostech, n; =58)

Otázkou číslo deset jsem chtěla zjistit, jestli děti samy vidí potíže ve svém chování, jestli mají samy pocit, že se občas chovají nevhodně a mohou způsobovat potíže. 37 dětí z osmapadesáti připouští, že se občas chovají nevhodně, 36% (21 respondentů) považuje své chování vždy za vzorné. Zastoupení dětí z úplných i neúplných rodin je v tomto případě víceméně rovnoměrné, nejsou patrné žádné velké rozdíly.

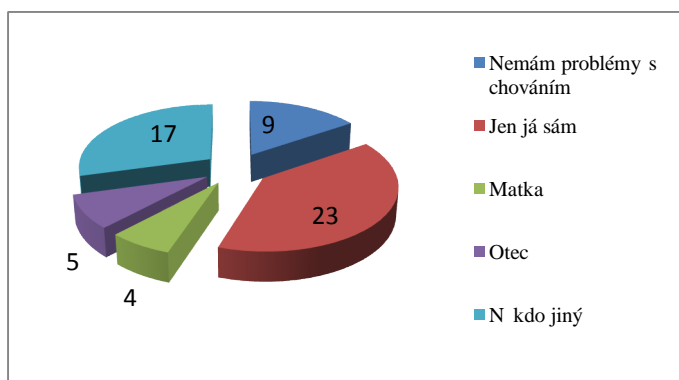
Graf . 10: Odpověď respondentů na otázku . 10: Vnímáš–ty sám/a své chování někdy jako nevhodné i problémové? (Údaje uvedeny v kumulativních četnostech, n; =58)

Jedenáctá otázka hledá odpověď, jakou měrou jsou schopny děti nést odpovědnost za své jednání a chyby, kterých se mnohdy dopouští a do jaké míry obviňují okolí. Trochu mě zarazilo, že oproti otázce číslo 10, kde 21 dětí uvedlo, že své chování nevnímá nikdy jako nevhodné, v této otázce pouze 9 dotazovaných, tedy 15% uvádí, že nemá problémy

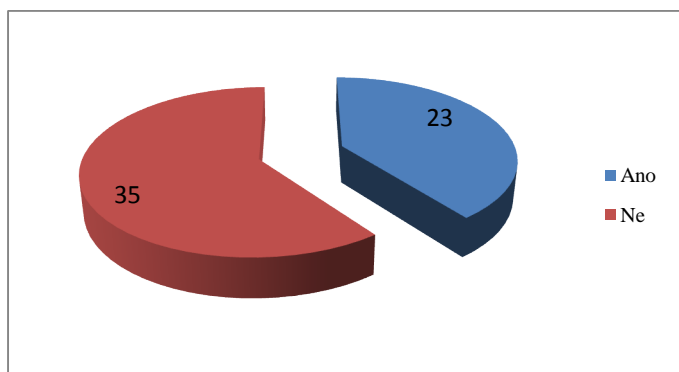
s chováním. S výjimkou jednoho dítěte, všechny děti, které takto odpověděly, pocházejí z úplných rodin. Odpovězen já sám v této otázce vybralo 40% všech dětí (23 respondent). Většina z nich opít z úplných rodin. Na druhé straně většina dětí, které pocházejí z neúplných rodin, obviňují ze svých problémů a špatného chování ostatní, nikoliv sebe.

Graf . 11: Odpověď respondentů na otázku . 11:Kdo si myslí, že nese vinu za tvé občasné problémy s chováním?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

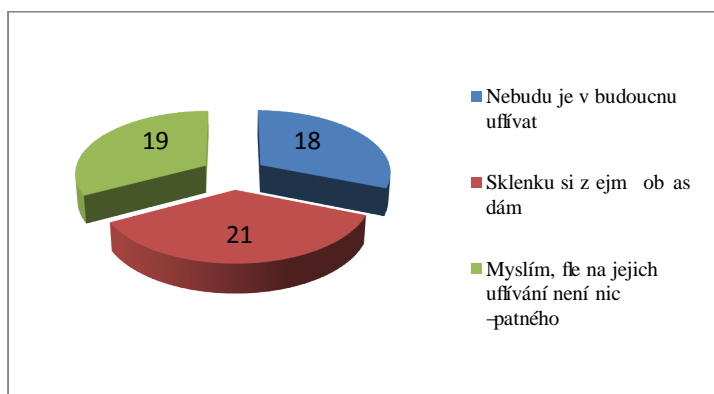
V otázce číslo dvanáct se zabýváme vztahem a přístupem rodin dětí k alkoholu. Odpovědi byly opět tak trochu překvapující. Vyšlo totiž najevo, že ve 40 procentech rodin (tedy u 23 respondentů) nejmén jeden z rodičů pije často a ve větší míře alkohol. Tento fakt se mi může zdát dosti alarmující. Poměrně zajímavým faktem se mi může zdát skutečnost, že kladně zde odpovídaly nejčastěji děti, jejichž rodiče mají spíše vyšší vzdělání. Odpověď ANO také vybíraly děti, které jsou z rozvedených rodin a ve druhé otázce odpovídaly, že žijí s matkou.

Graf . 12: Odpověď respondentů na otázku . 12:Pije jeden z tvých rodičů často a hodně alkohol?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =58)

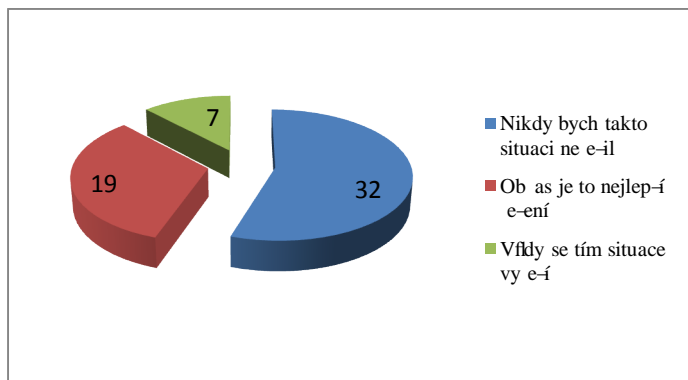
Následující otázkou, tedy otázkou číslo 13, jsem si kladla za cíl zjistit názory samotných dětí na užívání alkoholu a drog. A kolik z nich se bude chovat stejně jako jejich rodiče, nebo budou odlišně. Nejvíce dětí vybíralo šedou střední cestu a odpovídaly, že sklenku si v budoucnu zřejmě občas dají (21 respondent). 33% dětí (19 respondent) uvádí, že na užívání alkoholu a lehkých drog nevidí nic špatného a nevyhlásí, že je budou v budoucnu také užívat. 31% dětí (18 respondent) si myslí, že v budoucnu se tímto zálefitostem raději vyhne. U této otázky by se dalo očekávat, že děti pocházející z neúplných rodin budou k alkoholu více tolerantní, nebo naopak, že děti, v jejichž rodinách se alkohol pije, vidí tento špatný vzor a samy se budou chtít alkoholu a drogám do budoucna spíše vyhnout, ovšem ani jedna z těchto tendencí se nepotvrdila. Z dotazníku nelze vypožorovat, že by některá skupina volila některé z odpovědí častěji.

Graf . 13: Odpovědi respondentů na otázku . 13: Jak vnímá užívání alkoholu a lehkých drog? (Údaje uvedeny v kumulativních procentech, n; =58)

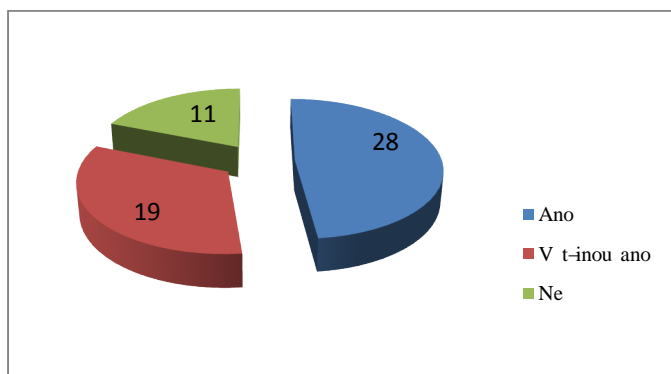
Za pomoci třinácté otázky mělo být zjištěno, jestli existuje spojitost mezi rodinným zázemím a tolerancí dítěte k fyzickému trestání, bití apod. Zde se více než polovina dotazovaných dětí odvrací od fyzického násilí a nevidí v něm cestu pro řešení konfliktu (55%, 32 respondent), jako občasné řešení vnímají fyzické tresty dětí ve 33 procentech odpovědí (19 respondent) a 12% dětí (7 respondent) si dokonce myslí, že je to nejvhodnější způsob, jak konflikty řešit. Kladně zde odpovídaly i děti, které uváděly, že samy fyzicky trestány nejsou. Vliv rodinného zázemí zde není patrný, není rozhodující, jestli jsou děti vychovány obmělně jenom jedním rodičem.

Graf . 14: Odpov ř respondent ů na otázku . 14: Jak vnímá – fyzické trestání jako možnost řešení konflikt ů? (Údaje uvedeny v kumulativních četnostech, n; =58)

Poslední otázka mi měla pomoci pochopit celkový pocit dítěte z života v jeho vlastní rodině, právě proto jsem se ptala poměrně obecně, zdali je dítě v rodině, kde žije – šťastné. Chtěla jsem také zjistit, jestli se ve své rodině cítí – šťastně dítěti, které vychovávají oba biologičtí rodiče nebo jestli zde nějaký rozdíl nebude patrný. 48% dětí (28 respondentů) odpovídá, že se v rodině cítí – šťastně, 33% dětí (19 respondentů) se cítí – šťastně pouze v přítomnosti a 19% dětí (11 respondentů) se necítí být ve své rodině – šťastně. Pouze ti děti, které na poslední otázku odpověděly záporně, vyrůstají v rodině s oběma rodiči.

Graf . 15: Odpov ř respondent ů na otázku . 15: Jsi spokojený /á a – šťastný/á ve své rodině? (Údaje uvedeny v kumulativních četnostech, n; =58)

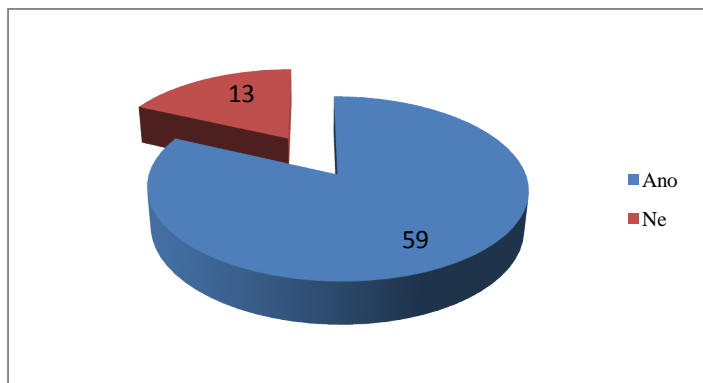
3.3.2 Vlastní výzkum na základě dotazníku B

Rozdat druhý dotazník mezi dospělými jsme se rozhodli proto, abychom mohli kromě situace mezi dětmi upozorovat i vnímání výchovy a vlivu rodičů u již dospělých lidí. Chtěli jsme zjistit, jak je ovlivnil příklad jejich rodičů do dalšího života, jak moc pro jejich další fungování v životě bylo důležité to, jestli vyrůstali s oběma i jenom s jedním svým rodičem. V rámci druhého dotazníku jsme chtěli hlavně rozklíčovat, jestli skutečně ti, kteří byli vychováni jenom jedním rodičem, mají v této oblasti problémy na startu dospělého života, případně s výchovou vlastních dětí. Chtěli jsme se dozvědět, jestli jedinci vyrůstající jenom s jedním rodičem mají v dospělosti v této tendenci k toleranci delikventního jednání nebo jestli dokonce sami takové činy nekonají.

Pro druhý dotazník bylo sestaveno 10 jednoduchých otázek, na které respondenti ve většině případů odpovídali pouze ano nebo ne. Otázky jsou koncipovány zejména tak, aby se dotkly oblasti dětství dotazovaných, s kým vyrůstali, jestli se cítili spokojeni, jestli se vyskytovali v jejich rodině nějaké potíže. Další část dotazníku je věnována souasnému životu respondentů, tedy otázkám týkajícím se zejména vztahu k drogám, alkoholu, protiprávního jednání, agrese apod. Cílem v tomto dotazníku bylo zejména nalézt spojitost mezi přítomností obou rodičů při výchově dotazovaných a jejich souasným životním stylem i tendencí k delikventnímu jednání.

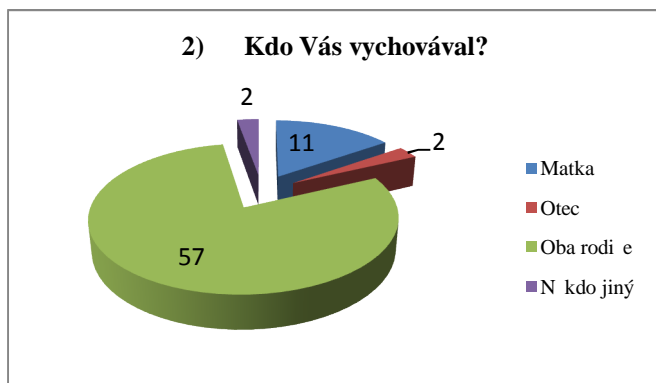
Na první otázku v dotazníku odpovědělo celých 82 % dotazovaných (59 respondentů) kladně (tedy řekli vyrůstali s oběma rodiči), 18 % z dotázaných (13 respondentů) odpovědělo záporně.

Graf . 1: Odpoví respondentů na otázku . 1: Vyrstal/a jste v rodině s obma biologickými rodiči? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

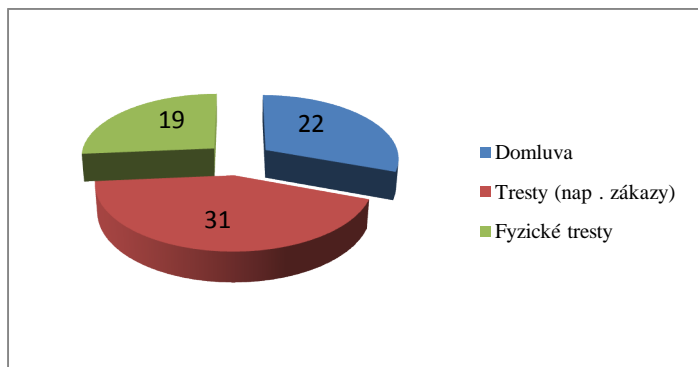
Na druhou otázku ve těchto procentech odpovědi uvedli respondenti, kteří v dětství žili s otcem (2 respondenti), stejnou část respondentů vychovával někdo jiný (opět dva respondenti), v obou případech se jednalo o prarodiče, 15% dotazovaných (11 respondentů) v dětství vyrstali s matkou a 79% (57 respondentů) žili v klasické rodině s obma rodiči.

Graf . 2: Odpoví respondentů na otázku . 2: Kdo Vás vychovával? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

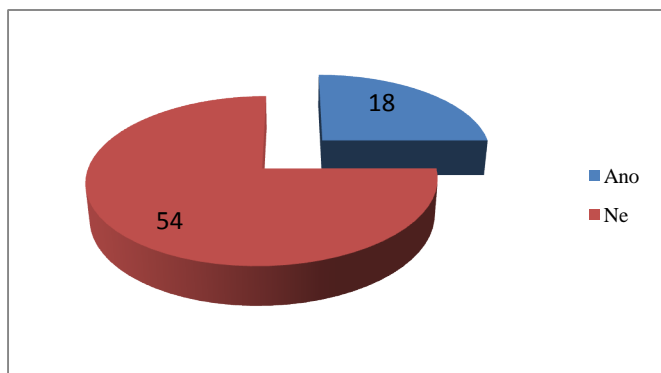
Dle odpovědí na otázku číslo tři, kde byly zjištěny výchovné metody, se dříve fyzické tresty využívaly asi již nejlépe. Jako výchovnou metodu je uvádí téměř třetina ze všech dotazovaných (26%, 19 respondentů). Oproti dotazníku u dětí, kde největší zastoupení v rámci výchovných metod, měla domluva, zde tato metoda obstála pouze u 31 procent (22 respondentů) všech dotázaných. Nejvyužívanější metodou pro výchovu byly tresty ve formě zákazů, příkazů (31 respondentů) apod.

Graf . 3: Odpoví respondentů na otázku . 3: Jaké výchovné metody se u Vás vyušřovaly?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

tvrtá otázka se týkala problémů v domácnosti v d tství dotazovaných, cíle bylo zjistit zejména výskyt n jakých závislostí, násilného jednání, agrese apod. V p tasedmdesáti procentech odpov ídí respondenti p ítomnost t chto problém popírají (54 respondent), p ípou-tí je 25% dotazovaných (18 respondent). Výsledek je zde tedy mírn j-í ve srovnání s odpov ími d tí, které uvád íly ve ty iceti procentech nadm rné uřívání alkoholu u svých rodi .

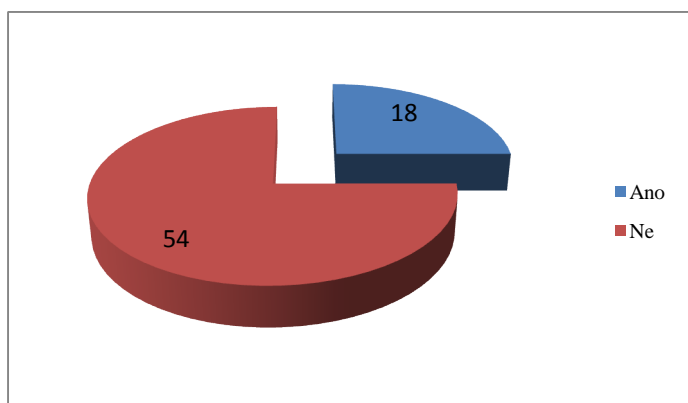
Graf . 4: Odpoví respondentů na otázku . 4: Vyskytovaly se ve Va-í rodin ě jaké závažné problémy? Např. závislosti, násilí apod.? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

V páté otázce lze pozorovat rozdílný mezigenera ní názor na výchovu potomstva. Shodnou okolností vidíme stejný výsledek jako v p edchozí otázce, ov-ěm 75% odpov ídí je v tomto p ípad ě záporných (54 respondent). Tzn., že v t-ina mlad-ích dosp ělých není ochotna napodobovat výchovný styl rodi ě a spat ůje v n ěm chyby, kterých by se sami neradi dopou-t li. Protože záporn ě v nejv t-í mí ě odpovídali ti, kte í uvád íli jako výchovnou metodu svých rodi ě fyzické tresty a jiné formy trestání, se lze domnívat, že tito by za nejvhodn j-í formu výchovy volili domluvu a rozpravu s d tmi, což je v podstat ě v souladu

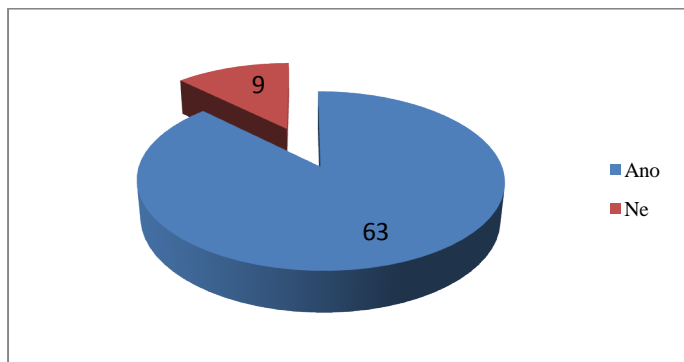
s výsledky šetření dotazníku, kde 66 % dětí uvedlo, že jejich rodiče uplatňují v rámci výchovy mírnější metody, než fyzické a jiné tresty. Lze tedy pozorovat, že dnes se mladí rodiče méně často uchylují k trestání svých dětí než předchozí generace, přičemž zde není patrný vliv přítomnosti obou rodičů i jen jednoho z nich. Kladně na tuto otázku odpovědělo 18 respondentů.

Graf . 5: Odpověď respondentů na otázku . 5: Využíval/a byste stejné metody pro výchovu vašich dětí jako Vaši rodiče? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, $n; =72$)

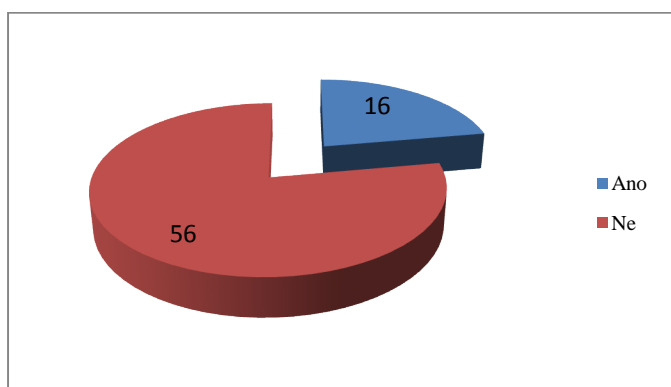
Z odpovědí na otázku číslo šest vychází najevo, že valná většina respondentů (87%, 63 respondentů) si myslí, že profíl – astné a spokojené dětství. Pouze 9 (13%) odpovědí bylo záporných. Na odpovědi nemělo vliv, jakou výchovu zastávali rodiče, ovšem z výsledků si nelze nevymínout, že většina respondentů, kteří odpověděli záporně, pochází z neúplných rodin.

Graf . 6: Odpověď respondentů na otázku . 6: Považujete své dětství za – astné a spokojené? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, $n; =72$)

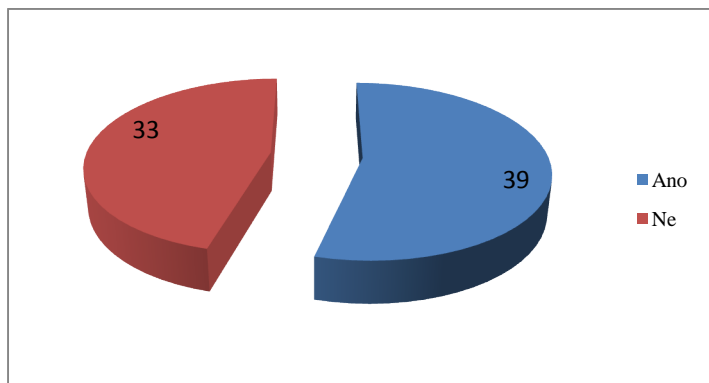
V další otázce jsem chtěla zjistit možnou souvislost mezi rodinným zázemím dotazovaných a frekvencí jejich tendence k protiprávnímu jednání. Z dotazovaných p iznává protiprávní jednání 22%, tedy téměř čtvrtina. Jedná se tedy o 16 osob z dvaasedmdesáti, které dotazník vyplnily. Zde se jistá souvislost potvrdila, protože sedm osob, které protiprávní jednání p iznávají, uvádí, že nevyrostaly v d tství s obma rodi i. (S obma rodi i dle výsledk mého dotazníku nevyrostalo 13 osob, tudíž více než polovina z nich má zkušenost s protiprávním jednáním.)

Graf . 7: Odpov respondent na otázku . 7: Jednal/a jste n kdy protiprávn ? (Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

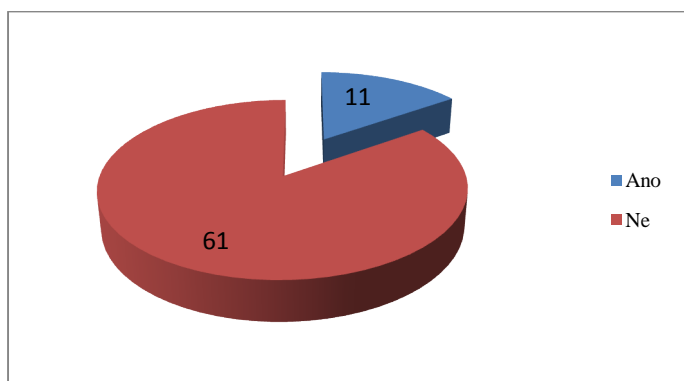
Otázka ohledn alkoholu opt p edkládá pom rn p ekvapující ísla a zji-t ní. Více než polovina odpov dí totiž p ipou-tí pravidelné uflívání alkoholu nebo jiných drog! Jedná se o celých 54% (39 respondent). Kladn v této otázce odpovídají nej ast ji ti, kte í v rámci dotazníku p sobí nespokojení (otázky . 6 a 10). Obdobné výsledky jsme vid li u této otázky i u dotazníku určenému d tem, kte í ve 40 % odpovídaly, že jeden z jejich rodi uflívá asto alkohol. Pravidelné uflívání alkoholu popírá 33 respondent .

Graf . 8: Odpov respondent na otázku . 8: Užíváte pravideln alkohol nebo jiné drogy?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

Devátou otázkou ohledn agrese se v dotazníku objevuje proto, aby bylo možné zjistit, jestli lze vysledovat, že lidé pocházející z neúplných rodin, mají větší sklon k agresivnímu jednání. Z dvaasedmdesáti odpovědí bylo 11 kladných, tzn. 15%, 85% (11) odpovědí tedy záporných. Ovšem vliv rodinného zázemí na agresivní jednání se v této otázce ukazuje jako nevýrazný, protože kladné odpovědi volilo 23% z těch, kteří nevyšli v úplné rodině a 14% z těch, kteří vyšli v úplné rodině. Můžeme tedy hovořit o mírně výraznější tendenci lidí z neúplných rodin k agresivnímu jednání.

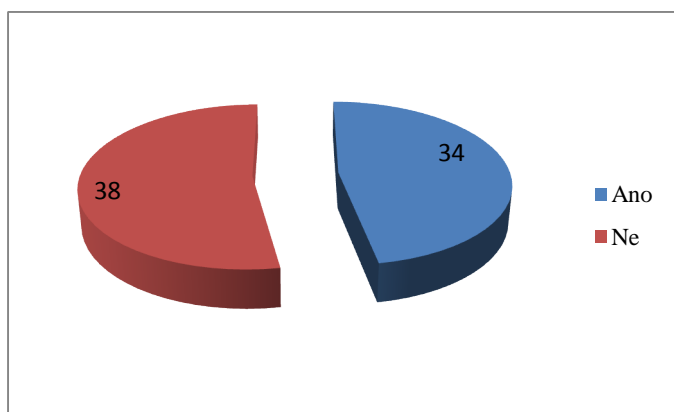
Graf . 9: Odpov respondent na otázku . 9: Máte spory někdy aťli-agresivní?(Údaje uvedeny v kumulativních etnostech, n; =72)

Desátá otázka se objevila opět proto, abychom dokázali zjistit takový celkový životní pocit daného jedince. Tato otázka by měla zahrnovat v podstatě všechny aspekty v životě jedince, protože pojem spokojenosti si můžeme představit všechny aspekty našeho života: spokojení se cítíme, pokud vnímáme, že je vše v pořádku ve sféře rodinné, pracovní, soukromé apod. V této otázce byla snaha nalézt propojení mezi životní spokojeností jedince a rodinného

zázemí, do kterého se narodil. Výsledek představuje poměr nepříjemné p ekvapení. Víká totiž, že více než polovina z dotázaných osob (53%, 38 respondent) si myslí, že není spokojený život a vidí v něm spoustu problémů. U této otázky je patrná spojitost mezi životní spokojeností, sást jím užíváním alkoholu a neúplností rodiny, z níž jedinec do života vstupuje.

Graf . 10: Odpověď respondentů na otázku . 10: Vedete bezproblémový a relativně spokojený život?(Údaje uvedeny v kumulativních četnostech, n; =72)

3.4 Záv ry výzkumného –et ení

Vyhodnocení p edpokladu

P edpoklad: D ti, které pocházejí z neúplných rodin, mají v t-í sklony k páchání delikventních in .

Na základ poznatk , získaných z analýzy vybraných dotazník a jejich rozbořem byl tento p edpoklad potvrzen.

P i rozboru dotazník jsem získala n kolik velmi zajímavých poznatk . Hned v první otázce byl pozorovatelný jistý mezigenera ní posun, protože dle dotazníku B (vypln n dosp lými) vyr stalo s ob ma rodi i více než 82% dotazovaných, kdežto v p ípad dne-ních d tí se toto íslo snížilo na 74%. Tento výsledek potvrzuje o ekávaný trend navy-ování rozvodovosti a destabilizace rodinného zázemí. Zdá se, že rozvod se stává pro v t-ínu rodin ímsi normálním. Dle otázky, v níž jsem se ptala na vzd lání rodi d tí, p ítom není patrné, že by rozvody a neúplnost v rodinách byla doménou mén vzd laných jedinc , ale nevyhýbá se ani vysoko-kolák m.

Z dotazník také vyplynulo, že absence jednoho z rodi m že mít významný vliv na materiální zabezpe ení celé rodiny.

Mou pozornost upoutala i otázka, kterou jsem chtěla zjistit výskyt n kterých závažných problém v rodinách, zejména konzumaci alkoholu. Vy-šo zde totiž najevo, že podobné problémy se nevyhýbají mnohým rodinám a lze sledovat i v tomto p ípad mezi generacemi spí-e nar stající tendenci. V tomto p ípad se alkohol nadm rn uflívá práv v rodinách, kde jeden z rodi chybí.

Zajímavý rozpor jsem našla p i srovnání otázky íslo 5 v dotazníku A a otázky íslo 6 v dotazníku B. Ob otázky se zabývaly pocitem a profitkem z d tství. U d tí se v tomto p ípad p íli- neprojevila absence jednoho z rodi p i výchov a nej ast j-í odpov zde byla, že atmosféry v rodin jim p ípadá harmonická a spokojená. Srovnatelná otázka položená dosp lým ov-em odhaluje ast j-í pocity nespokojenosti p i proflívání d tství tam, kde nebyli p ítomni oba rodi e. Obdobn se potvrzuje i souvislost k vy-í toleranci delikventního i dokonce protiprávního jednání u osob, které nebyly vychovávány ob ma biologickými rodi i (dotazník B, otázka . 7). Jistou shodu zde lze pozorovat i v p ípad uflívání alkoholických nápoj i jiných návykových látek, nebo sklonu k agresivn j-ímu e-ení stresových situací - takové iny jako e-ení také volí ast ji ti, kte í nebyli vychováváni ob ma rodi i.

Z výsledků a poznatků, které jsem získala po rozboru dotazníků, se lze domnívat, že mnoho těch, kteří z nějakých důvodů nevyšli (či v případě dětí nevyšli) v rodině s oběma rodiči, prožívají svůj život s nížejším pocitem spokojenosti, ze kterého potom mohou velmi snadno pramenit další a další problémy a to vše potom jiné životy jedince méně kvalitní. Vnímám to tak, že jistá nespokojenost v životě dospělých, kteří jsou se svými dětmi sami, může mnohdy (byť za nevděčnosti rodiče), silně působit na pocity a vnímání dětí, kteří si tento stav vnášejí do budoucího dospělého života, snadno ji se potom uchylují k různým formám delikventního jednání.

ZÁVĚR

Život staví každého z nás v rámci jeho trvání do nejrozličnějších situací. Některé z nich jsme si sami zvolili, ovšem jiné nikoli a jejich řešení pro nás může být dosti tvrdým oříškem. Každému rodiči se bezesporu může stát, že na výchovu svých dětí zůstane sám, aby si to tak nikdy nepředstavoval, protože na jejich pozování byli přece dva. Dívod, pro někteří rodiče vychovávají své děti bez partnera, může být opravdu mnoho. Od těch nechtěných, jako například úmrtí partnera, odchod do jiné rodiny apod., až po ty plánované, kdy se jeden z partnerů rozhodl, že dítě zvládne vychovávat bez pomoci toho druhého. Jedno mají ovšem všichni společné. A to obrovskou výzvu, před kterou nyní stojí, ale také velkou dávku nejistoty, obav a nevdomosti, co je na té dlouhé cestě vlastně čeká. Bohužel jsem skálopevně přesvědčen, že málokdo z těch rodičů, kdo teprve otevírá dvířka k té nové zkušenosti, si dokáže fakticky a reálně představit, jak to vlastně bude probíhat a jestli tento krok do neznáma nemůže mít nějaké neblahé následky právě na toho jeho potomka, o kterého by se mělo jednat v první řadě.

Rozdílné manželství, do kterého rodiče nepředvedli žádné potomky, s sebou nepřináší v podstatě žádné větší komplikace. Nejde v podstatě o nic víc, než o vlastní pochroumané city a mnohdy poškozené sebevdomy. Nicméně tato rána se po nějaké době obvykle zacelí a zůstane bez následků. Ovšem v těchto případech obvykle napáchá rozvod rodičů, kteří ušli dříve na své společné předvedli. Manželé se dnes rozvádějí mnohem snadněji a jako dříve jim stačí poměrně malé nedostatky, které nyní na partnerovi vidí. Bohužel obvykle přitom myslí zcela více na štetí svoje vlastní než na štetí vlastních dětí. Jim je třeba připadají pod kotletím, že je vyuffívají jako prostědníky při rozvodových hádkách a tahanicích o majetek ve snaze tomu druhému pokud možno co nejvíce ublížit. Děti tím ovšem zpravidla v hlavě neskutečným nepořádek, v srdci nejistotu a narušení. Víím, že není možné všechny případy házet do jednoho pytle a mnohdy právě odloučení se od partnera může znamenat pro celou rodinu spíše přínos. Ale nemohu se ubránit dojmu, že takových případů je pomálu a dříve rozvodu se účastní stávají ty tzv. šnep ekonatelné rozdíly, které oba partnery na zátku vztahu možná spíše stmelovaly.

V mém okolí se vyskytuje dnes ufl také poměrně velký počet lidí, kteří volili rozvod jako jedinou možnou variantu a jen málokdo z nich je ochoten skutečně připustit, že tato situace jejich dítětem jakým způsobem zásadně ovlivnila. Obvykle od nich slýchám pouze alibistické oznámení, že dneska se rozvádějí kde kdo a jejich dítě to taky vnímá normálně. Do

jak komplikované situace tím dostali práv své dítě, ale i sami sebe, si nejspíše skutečně ani neuv domují.

Rodiče, kteří jsou citliví a vnímaví k potřebám svých dětí a dokáží je nadřadit nad potřeby své vlastní, by se tedy v případě rozvodu měli vyvarovat všech dalších stresujících faktorů – hádek, pomluv, boje o majetek. Tím svým dětem ublíží ještě mnohem více, než kdyby si kamarádsky podali ruku a rozloučili se v přátelském duchu, pokud ufl spolu tedy skutečně nemohou nadále zůstat.

Rodiny se mnohdy ocitnou bez jednoho z rodičů i z mnohem smutnějších příčin, než je jejich rozvod – úmrtím jednoho z nich. Zde je situace o to komplikovanější, než náhle odchází partner milovaný a s jeho odchodem se musí nějak vyrovnat. Kromě emocionální stránky věci nelze opominout i záležitosti ryze praktické, které partner musí náhle zvládat sám – finanční zabezpečení, bydlení, zaměstnání apod. Takové náhle zatížení s sebou pochopitelně přináší stres, nejistotu, strach, obavy, stesk. Většinou z těchto pocitů proflívají ale i děti, s nimiž je třeba o tom hovořit, případně vyhledat odbornou pomoc.

Na které děti si dokonce poizují děti s tím, že na jejich výchovu budou samy a přepokládají, že partnera pro jejich výchovu nebudou potřebovat. Ovšem o nesporném významu a výhodách úplné rodiny jsem již mluvila. Děti v takových rodinách jsou ochuzeny o mnohé vzory chování a bezesporu mají komplikovanější startovní pozici do dalšího života.

Nechci tvrdit, že děti, které jsou vychovávány v neúplné rodině, nemohou dospět v dobré a plnohodnotné lidi. I já sama jsem se do takové situace dostala a doufám, že ze syna vychovám slušného člověka. Jen si myslím, že bychom tuto variantu o tedy výchovu dětí v neúplné rodině, měli považovat spíše za nutné zlo, se kterým je nutné se vypořádat, než jako možnou alternativu, která není pro nikoho přínavná.

RESUMÉ

Téma šVliv absence jednoho z rodičů na výchovu dítěte a jeho možný sklon k deviantnímu jednání jsem si zvolila jednak z osobních důvodů, ale také proto, že jsem chtěla poukázat to, jak důležitá je úplná rodina pro zdravý vývoj jedince a že přítomnost jednoho z rodičů při výchově dítěte ho nemůže nasměrovat úplně jinam. Každý rodič má ve výchově dítěte bezesporu své nezastupitelné místo. To, že v rodině chybí, s sebou obvykle nese mnoho negativních emocí, stresu, napětí, smutku a to vše se na dítětské psychice nerasmazatelně podepisuje.

Je pochopitelné, že současná rodina se musí lišit od rodin, takových, jaké fungovaly dříve. Musí se mnit v této době, reagovat na nové možnosti, poznatky. Ovšem i nadále by měla plnit své nezastupitelné funkce a jednou z nich je právě výchova dítěte. Rodina by měla dát dítěti možnost pro zdravý, nezatížený rozvoj.

Myslím si, že příčinou toho, proč část dětí z neúplných rodin projevuje sklony a vyší toleranci k delikventnímu jednání, pochází z jejich pocitů nejistoty, obavy, strachu, který si nesou ze své původní rodiny, v níž mohly ztratit základní pocit bezpečí ztrátou rodiče. Rodiče na své děti působí velmi silně a jejich pocity se pak často přenájejí i na děti. Takové děti pak projevují v určité míře nespokojenosti a později potěbu tuto nespokojenost nějakým způsobem kompenzovat. Mnohdy se tak snáze uchýlí k nesprávnému jednání.

Jsem přesvědčena, že i rodič, který zůstal s dítětem sám, ale má dostatek schopnosti se přesvéchny své starosti přenést a pochopit starosti svého dítěte, brát v úvahu jeho pocity, nemůže ve výchově udělat chybu. Nesmí ovšem situaci rodiče samovychovatele podceňovat a mít na paměti, že nejlepší cestou k dobře socializovanému potomkovi, je výchova s láskou, citem porozuměním a bezvýhradným přijetím. Neméně důležitá je ale i zachovat dítěti možnost poznávat vzor druhého pohlaví a pro výchovné působení povolát na pomoc například rodinu o prarodiče, tety, strýky.

LITERATURA A ZDROJE

- BLAHOSLAV, K. a POLÁKOVÁ, V. *Učebnice k prosté výchově*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- DUNOVSKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum zdravotnické nakladatelství, 1986.
- FRANK, P. *Malí velcí tyrani*. Liberec: Dialog, 1996.
- HINTNAUS, L. *Učebnice k rodině, smyslu a funkci rodiny*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Sociální fakulta, 1998. ISBN 80-7040-315-2.
- JANIŠKOVÁ, K.; LOUDOVÁ, I. *Vybraná témata z teorie výchovy (studijní opora)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. ISBN 978-80-7435-222-5
- JEDLIČKA, J.; KLÍMA, P.; KOPECKÝ, A.; PILAŘ, J. *Dítě a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0
- MATĚJKOVÁ, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dítěte*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5
- MATĚJKOVÁ, Z. *Rodiče a dítě*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 80-011-86
- MATĚJKOVÁ, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1056-6
- MATĚJKOVÁ, Z.; DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině ovlivňující dítě*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X
- MOHÁČEK, I. *Moderní rodina: Mýty a skutečnost*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- MOHÁČEK, I. *Sociologie rodiny*. Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-05-9.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Academia, 2002. ISBN 978-80-200-1679-9.
- PREKOPOVÁ, J. *100 chyb rodičů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-766-4
- PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-7178-485-0
- SEVERE, S. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-368-4
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- TOFFLER, A. *Šest stupňů budoucnosti*. Práce, 1992. ISBN 80-208-0160-

Internetové zdroje

http://dalkari.websnadno.cz/zsv/2.rocnik/rodina_a_jeji_krize_v_moderni_spolecnosti.pdf

http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/ps09/uvod_ped/web/prostredky.html

<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>

P ÍLOHY

Seznam p íloh:

P íloha . 1: Dotazník A

P íloha . 2: Dotazník B

DOTAZNÍK A

1) Mítte v rodině osobu, která má rodiče? Pokud ne, uveďte důvod.

- a) Ano
- b) Ne

2) S kým vyrůstáte?

- a) S osobou, která má rodiče
- b) S matkou
- c) S otcem
- d) Jiná varianta (prarodiče, adopce, výchovné zařízení - uveďte).

3) Jaké nejvyšší vzdělání dosáhli vaši rodiče?

Otec	Matka
a) Základní	a) Základní
b) Vyšší	b) Vyšší
c) Maturita	c) Maturita
d) Vysokoškolské	d) Vysokoškolské

4) Jak vidíte vaši rodinu z hlediska majetku?

- a) Chudá
- b) Průměrná
- c) Bohatší

5) Jak byste popsal rodinnou atmosféru?

- a) Harmonická a podporující
- b) Nevůlečná a odmítavá
- c) Lhostejná

6) Komu v rodině nejvíce důvěřujete?

- a) Matce
- b) Otci
- c) Sourozenci
- d) Prarodičům
- e) Nikomu jinému (uveďte).

7) Jaký je tvůj školní prospěch?

- a) Výborný
- b) Dobrý
- c) Průměrný
- d) Slabý
- e) Podprůměrný

8) Jakou výchovu si myslíš, že tvoji rodiče nejčastěji vyvíjejí?

- a) Domluvu, povídají si s dětmi
- b) Trestají oškuby, domácí vzení
- c) Fyzické tresty

9) Vyhovuje ti výchovný styl rodičů, myslíš, že by ses podle něj mohl v budoucnu řídit?

- a) Spíše ano
- b) Určitě ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

10) Vnímáš-li sám/a své chování někdy jako nevhodné či problémové?

- a) Ano
- b) Ne

11) Kdo si myslíš, že nese vinu za tvé osobní problémy s chováním?

- a) Nemám problémy s chováním
- b) Jen já sám
- c) Matka
- d) Otec
- e) Někdo jiný (kamarádi, sourozenci apod.

12) Pije jeden z tvých rodičů často a hodně alkohol?

- a) Ano
- b) Ne

13) Jak vnímáš užívání alkoholu a lehkých drog?

- a) Sám/a je nebudu v budoucnu nadměrně užívat
- b) Sklenku si občas zřejmě dám
- c) Myslím, že na jejich užívání není nic zvláštního, těším se, ať budu moci také užívat

14) Jak vnímá fyzické trestání jako možnost řešení konfliktů ?

- a) Nikdy bych takto situaci neřešil
- b) Občas je to nejlepší řešení
- c) Vždy se tím situace vyřeší

15) Jsi spokojený/a a – spokojený/a ve své rodině ?

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Ne

DOTAZNÍK B

- 1) Vyrstal/a jste v rodině s oběma biologickými rodiči? Pokud ne, uveďte důvod.
 - c) Ano
 - d) Ne
- 2) Kdo Vás vychovával?
 - a) Matka
 - b) Otec
 - c) Oba rodiče
 - d) Nikdo jiný (uveďte)
- 3) Jaké výchovné metody se u Vás vyvíjely?
 - a) Domluva
 - b) Tresty a zákazy apod.
 - c) Fyzické tresty
- 4) Vyskytovaly se ve Vaší rodině nějaké závažné problémy? Např. závislosti, násilí apod.?
 - a) Ano
 - b) Ne
- 5) Vyvíjeli/a byste stejné metody pro výchovu Vašich dětí jako Vaši rodiče?
 - a) Ne
 - b) Ano
- 6) Považujete své dětství za – astné a spokojené?
 - a) Ano
 - b) Ne
- 7) Jednal/a jste někdy protiprávně?
 - a) Ano
 - b) Ne
- 8) Užíváte pravidelně alkohol nebo jiné drogy?
 - a) Ano
 - b) Ne

9) řešíte spory n kdy ať p íli–agresivn ?

- a) Ano
- b) Ne

10) Vedete bezproblémový a relativn spokojený život?

- a) Ano
- b) Ne